

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Ahmet SOBACI

109365

KLASİK TÜRK EBRU SANATI VE KOMPOZİSYON

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yard. Doç Mehmet KAVUKÇU

T 109365

ERZURUM - 2001

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KLASİK TÜRK EBRU SANATI VE KOMPOZİSYON

Ahmet SOBACI

Danışman: Yard.Doç Mehmet KAVUKÇU

2001-Sayfa: 56

Jüri :Yard.Doç. Mehmet KAVUKÇU

Yard. Doç. Erol KILIÇ

Yard. Doç.Ömür KOÇ

Klasik Türk Ebru Sanatı, kendine özgü malzeme ve uygulama özelliğine sahiptir. Ebru sanatında kullanılan bütün malzeme ve araçlar ebruzen tarafından hazırlanır. Boyaların tamamı tabiattan doğal methodla elde edilir. Suyun yoğunlaşmasını sağlayan kitre tabiattan elde edilen bitkisel esaslı bir ana malzemedir. Boyaların kitre üzerine açılmasını sağlayan doğal asit de hayvanın (sığır) safra kesesindeki Öd'dür. Bunların dışında kullanılan bütün araç gereçlerde sanatçısı tarafından hazırlanır.

Ebru sanatı hazırlığı, yapımı aşamalarında bir çok disiplini, prensibi bünyesinde barındırır. Prensiplerinden birinin dahi ihlali eserin hatalı olmasına, hatta başarısız olmasına sebep olur. Özellikle; tarih boyunca yapılan Ebrular belirli isimlerle isimlendirilmiştir. İsimleri ile anılan ebru çeşitlerinin yapım aşamaları ve methodları başarılı bir eser için çok büyük önem arz eder. Prensipleri ve doğru yapım methodları ile yapılan her Ebru başlı başına orijinal bir eserdir. Hiçbir başarı tesadüfle oluşmaz. Bir disiplin, bir method gerektirir.

ABSTRACT

MASTER THESIS CLASSICAL TURKISH EBRU ART AND COMPOSITION

Ahmet SOBACI

SUPERVISOR: Yard.Doç. Mehmet KAVUKÇU

2001-Page-56

Jury: Yard. Doç. Mehmet KAVUKÇU

Yard. Doç. Erol KILIÇ

Yard. Doç. Ömür KOÇ

Classical Turkish Ebru Art has its own typical materials and features of application all the materials and documents, used for Ebru art, one used by the artist called “Ebruzen”

These Special materials are prepared by the Ebruzen. All the paints for Ebru art have been derived from the nature with the help of a natural method. For example the thickener to thicken the water is a main material that is obtained from the nature and originates from the plant genus.

The natural acid to spread the paint on the water (the natural acid to allow the paint to spread on the water) is a natural acid derived from inside of animals. All the other materials are prepared and needed by the Ebruzen himself or herself. The preparation production of Ebru art includes many important principles and rules. The absence of one of these principles and rules makes the artist to be unsuccessful. All the historical Ebrus have been called, same special names. The method and producing process of Ebrus, having their own and special names are very important for a successful marbling art. Every Ebru which is produced having the necessary principles, rules and methods is an original work of art. There is no success to be obtained by chance. It is necessary to have a method and principles.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
GİRİŞ	3
BÖLÜM I	5
1. EBRUNUN TARİHİ VE ANLAMI.....	5
BÖLÜM 2.....	7
2. EBRUDA KULLANILAN MALZEMELER.....	7
2.1. Boya.....	7
Boyaların Ezilme Ve Hazırlanma İşlemleri	9
2.2. Kitre	11
2.3. Öd	13
2.4. Kâğıt.....	13
BÖLÜM 3.....	15
3. EBRUDA KULLANILAN ARAÇ - GEREÇLER	15
3.1. Fırça	15
3.2. Tekne.....	16
3.3. Tarak	16
3.4. Biz.....	16
3.5. Su	17
3.6. Kavanoz.....	17
BÖLÜM 4.....	18
4. EBRU YAPIMINA HAZIRLIK	18
BÖLÜM 5.....	22
5. EBRU ÇEŞİTLERİ VE YAPIMI	22
5.1. Battal Ebru.....	22
5.2. Gel – Git Ebru	23
5.3. Serpme Ebru	25
5.4. Somaki Ebru	26
5.5. Şal Ebru.....	27
5.6. Neftli Ebru.....	29

5.7. Taraklı Ebru.....	30
5.8. Bülbül Yuvası Ebrusu	31
5.9. Kumlu – Kılçıklı Ebru	33
5.10. Yazılı Ebru	34
5.11. Hafif Ebru.....	35
5.12. Hatip Ebru	35
5.13.Çift Ebru.....	37
5.14. Necmettin Ebru.....	38
5.14.1. Lale Ebrusu.....	39
5.14.2. Gelincik Ebrusu.....	42
5.14.3. Karanfil Ebrusu	44
5.14.4. Menek�e Ebrusu.....	46
5.14.5. Sümbül Ebrusu.....	48
5.14.6. Papatya Ebrusu.....	50
5.14.7. G�l Ebrusu	52
SONUÇ	54
KAYNAKÇA	56
ÖZGEÇMİŞ	57

ÖNSÖZ

Ebru sanatı, tarihi belgelere dayalı olarak 400 yıllık bir geçmişe sahiptir. Daha öncesine ait bir bilgi ve belgeye sahip değiliz. Ebru sanatı başlangıcından günümüze kadar okullaşma yoluna gidememiştir.

Ebru sanatı malzemeleri, kullandığı araçları ve felsefesi itibarıyla batı kökenli sanat türlerinden ayrılır. Kendi içinde bir çok prensibi ve yapım özellikleri itibarıyla zorlayıcı yönleri vardır. Ebru; yapımında tesadüf etkisinin çok olması, sanatçının eserinin yapımında tamamen olaya hakim olamaması bu sanatın farklı bir boyutudur. Ebru'nun yapılıp - yapılamayacağına sanatçı müdahale edememektedir. Çoğunlukla kitre, bazen de boyaların durumu, hava şartları Ebru'nun başarılı olup olamayacağını belirler. Ebru yapılırken sanatçı her an ne ile karşılaşacağını bilemeyebilir. Her an kötü bir sürpriz ile karşılaşma ihtimali vardır. Bu karmaşık yapısı, sürprize açık özelliği itibarıyla Ebru sanatı ancak usta - çırak ilişkisi ile yapılabilir.

20. yüzyıl başlarındaki yeniden toplumsal yapılanmamız sebebi ile Ebru sanatımız yoğun bir ilgisizlik yaşamıştır. Necmettin OKYAY, Mustafa DÜZGÜNMAN silsilesi ile günümüze klasik değerlerini koruyarak gelmiştir. Bu arada Ebru sanatı ile çok ilgili olmayanlar tarafından bir çok yanlış bilgi, malzeme ve uygulama sokulmuştur. Ancak usta - çırak ilişkisi ile icra edilen Ebru sanatımız hakkında derli toplu bir bilgi bulmak oldukça zordur. Basında ve kitap dünyasında parça parça bilgi kırıntıları vardır. Ebru sanatı hakkında yazılan bir çok makale ve yazı teknik bir bilgiyi içermeyip çoğunlukla içi boşaltılmış, abartılmış sözleri içerir. 1608 tarihinde Ebru sanatı hakkında yazılmış olan “ Tertib-i Risale-i Ebrî “ adlı Osmanlıca bir kitap mevcuttur. Ancak bu el yazma eser tercüme edilmemiş olup, bir özel koleksiyon da saklı tutulmaktadır.

Klasik Türk Ebru sanatının yakın geçmişte ki temsilcileri Necmettin OKYAY ve Mustafa DÜZGÜNMAN'dır. Mustafa DÜZGÜNMAN'ında öğrencisi olan Alparslan BABAOĞLU ve Fuat BAŞAR günümüz klasik Türk Ebru sanatının temsilcileridir. Fuat BAŞAR'ın öğrencisi, benimde Ebru hocam

olan Salih ELHAN'ın yardımı ve yönlendirmesi ile Ebru çalışmaları yapmaktayım. Bu tezin hazırlanmasında röportajları ile bana yardımcı olan Salih ELHAN, Alparslan BABAOĞLU'na ve tez danışmanım olan Yard. Doç. Mehmet KAVUKÇU'ya teşekkür ederim.

Ahmet SOBACI

GİRİŞ

Ebru, başlangıçta Hat, Tezhib ve Cilt sanatlarına hizmet eden bir sanat türü olarak ortaya çıkmasına karşın günümüzde başlı başına bir anlayış ve sanat türü haline gelmiştir. Bu sanatın kendisini ve gelişimini tanıma önemli bir yer tutar.

Ebru, çağdaş sanatlarından yapımı, malzemeleri, araçları itibarıyla çok farklılık gösterir. Resim, heykel, vitray vb. gibi sanatlar hazır malzemelerle yapılırken, Ebru da kullanılan tüm malzeme ve araçlar Ebruzen tarafından bizzat hazırlanır. Boyalar, resim boyalarından çok farklılık arz eder. Tamamen tabiatın tabii metotlarla elde edilir. Üzerinden yüz yıllar geçse de en küçük renk değişimine uğramazlar. Her renk kendine göre özellik gösterebilir. Boyaların hazırlanması Ebru da en önemli aşamalardan biridir. Kitrenin Ebru yapmaya izin verip vermemesi bu sanatın en hassas yönüdür. Ebru da kullanılan diğer önemli madde öd'dür. Öd kullanılmaksızın Ebru yapımı mümkün değildir.

Ebru yapımında kullandığımız araçlardan fırça, diğer resim fırçalarına göre önemli farklılık gösterir. Ebruzen, fırçasını da kendisi hazırlar. Biz, tarak, tekne bu sanatın icrasında kullanılan diğer araçlardır.

Ebru yapımında, hazırlık önemli yer tutar. Kitrenin Ebru yapımına hazırlanması, test edilmesi, ebru yapmaya elverişli olup – olmadığının bilinmesi bu sanatın en ince noktasını teşkil eder. Çünkü ebru yapımına kitre izin vermiyorsa bunu sadece ustası anlayabilir. Ebru yapımı aşamasında çok dikkat edilecek diğer noktamız ise boyaların öd ve su ayarlarıdır. Boyaların öd ve su ayarını yapmayı bilmeyenin ebru yapabilmesi imkansızdır. Ebru yapımının ön önemli aşaması boyanın özelliklerini bilme ve öd-su ayarlarını yapabilmektir. Ebru boyaların kitre yüzeyindeki açılma yeteneklerine göre Ebru yapımına başlamalıyız.

Kitrenin, boyaların ve malzemelerin hazırlanmasından sonra Ebru yapımına başlanır. İleriki sayfalarda her ebru çeşidinin yapılış özelliklerini, işlemleri ayrıntıları ve çizimleriyle anlatılacaktır. Her Ebru çeşidinin kendi içindeki yapım özellikleri farklı olmasından ötürü kitre, boya ve araçların kullanımı önem arz eder. Ebrunun yapımı tamamen sırlar bileşkesidir. Su sırlar

bileşkesinin ne kadarına hakim olursak Ebru Sanatında o kadar yetkin olunur. Bazen küçük bir noktanın gözden kaçırılması Ebrunun yapılamamasına neden olabilir. Bu nedenle her aşamada ne gibi problemlerle karşılaşabileceğini ve bunun çözüm yollarını bilmek, Ebru Sanatını bilmenin diğer adıdır.

BÖLÜM 1

1. EBRU'NUN TARİHİ VE ANLAMI

Kağıt süsleme sanatlarımızdan Ebru hakkında hangi tarihte başladığına dair kesin bilgi yoktur. Böyle bir bilgiye sahip değiliz. Çok eski el yazma eserlerin kapağını cilde bağlayan yan kapak bağlantısını sağlayan kısımlarda rastlamaktayız. Yine yazı albümleri içindeki kıt'a larının pervazlarında Ebru görmekteyiz. Ancak zamanla yıpranan bu el yazma eserler tamiri yapıldığı esnada konulmuş olabileceğinden el yazma eserin tarihi o Ebru'nun da yapımı tarihi anlamına gelmez.

Şahsen görebildiklerimiz içinde tarihi olan en eski ebru kağıdı 962 H.(1554) yılına ait bir Mâlik-i Deylemî yazısıdır. Kaldı ki, hafif Ebru bu sanatta hemen varılacak bir merhale değildir. bu kıvama gelinceye kadar bir hayli zaman geçmiş olmak icap eder. ¹

1447 Tarihli bir yazının bulunduğu Ebru kağıdının Topkapı Sarayı Müzesinde görüldüğünden bahsediliyorsa da numarası verilmediği için tespiti mümkün olmamıştır. ²

Kitap sanatları hakkında en eski kaynak eserlerimizden olan Menâkıb-ı Hünerveran'da 995 H. (1586)'da Gelibolulu Mustafa Ali Bey tarafından yazılmıştır. Hat , Tezhib, Minyatür, Cilt, Oyma gibi sanatlardan ve onlarla meşgul olan kimselerden, Herat'da yetişenlere kadar söz edildiği halde, Ebru'culuktan ve Ebruculardan tek kelime ile olsun bahsedilmeyişi doğrusu halledilir muammalardan değildir. ³

Avrupa ve Batıda Ebru sanatının bir Türk sanatı olduğu kabul edilmiştir. Avrupa' da Ebru üzerine yapılan neşriyatıda içine alan "Buntpapier" (Alacalı kağıt) isimli esirin girişinde: " Türk'lerin çok güzel bir sanatları vardı. Bizce bilinmeyen bu sanat, kağıdın mermerleştirilmesi diye tarif edilebilir) sözleri ile bir hakikatı ifade etmiş olmaktadır. ⁴

¹ Derman Uğur, Türk Sanatında Ebru, Ak Yayınları, İstanbul 1977, S.6.

² a.g.e; s.7.

³ a.g.e; s.7

⁴ a.g.e; s.7

Ebru'da görüleceği üzere renkler kağıt üzerinde bulut kümeleri halinde gözüktür. Bundan dolayı Farsça bulutumsu, buluta benzeyen anlamında Ebrî adını almıştır.

Şemsettin Sami Bey, Kaamûs-ı Türkî isimli büyük lüğatinde kaş manasına gelen Ebru için ayrı bir madde açtıktan sonra konumuz olan Ebru'yu diğer bir madde halinde şöyle izah etmektedir. (S.65) EBRÛ: (Aslı: Farsça Ebrî = Bulut renginde ve daha doğrusu, Çağatayca Ebre = Roba (Elbise) yüzü, Kürk kabı, Hare gibi dalgalı ve damarlı (Kumaş, kağıt v.s.) = (İsim) Cüz ve Defter kabı yapmak için kullanılan renkli kağıt ⁵

Ebrî kelimesi zamanla söyleyiş tarzı değişikliği nedeni ile hataen Ebru haline geldiğinde ifade edilir. Ayrıca Ab-ru Farsça su yüzü anlamına da gelmektedir. Ancak en eski Ebru hakkında yazılan el yazma eserde "Tertib-i Rîsale-i Ebrî" adı ile anılması anlamının nereden geldiği hakkında bize fikir verir.

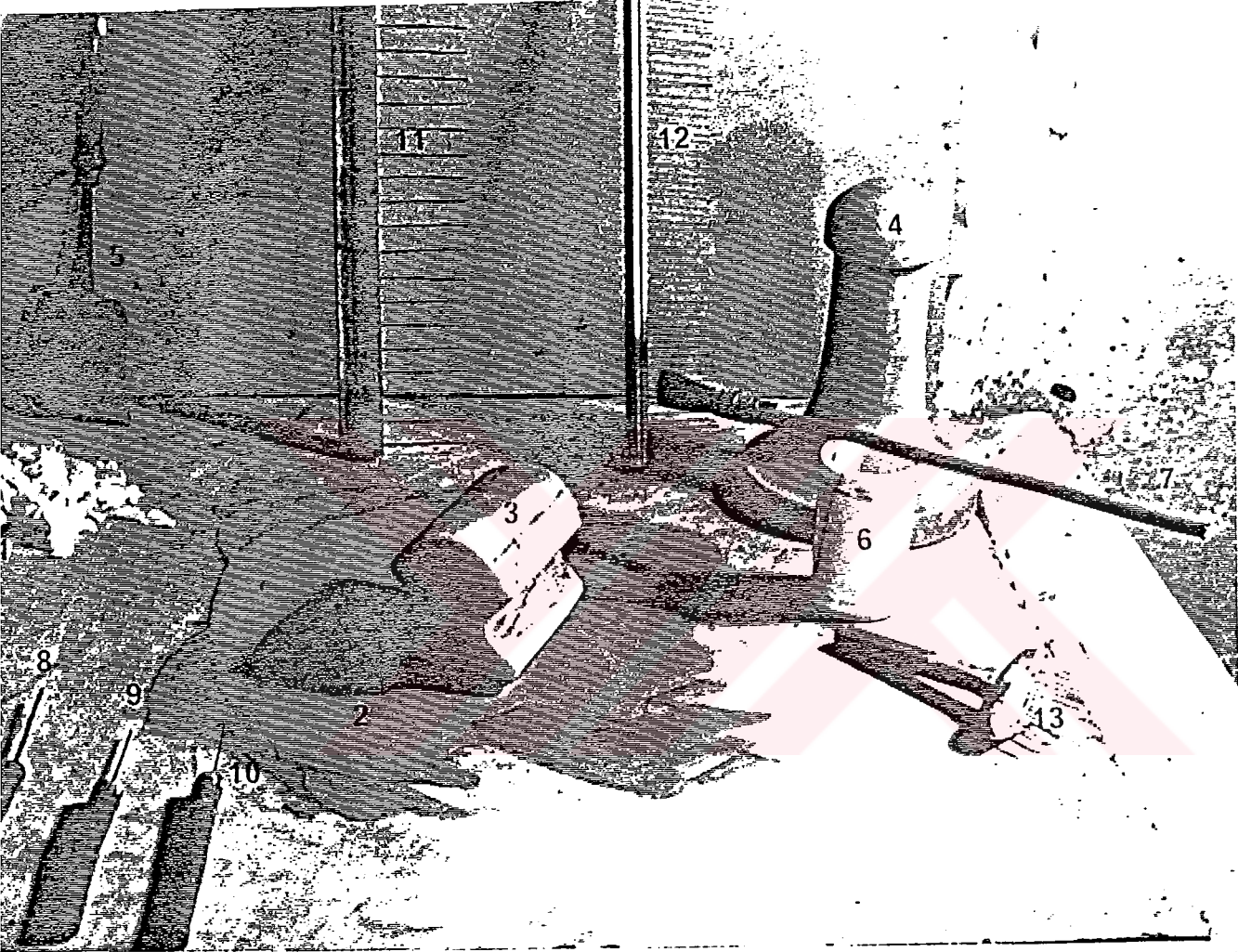
Kağıt üzerinde mermerdekine benzer damarlar görüldüğü için, Avrupalılar Ebru kağıdına (= Papier Marbrê, Marmor Papier, Marbled Paper...) demeyi tercih etmişlerdir. Arap aleminde ise Varaku'l Mücezza (= Damarlı Kağıt) olarak tanınmıştır. ⁶

⁵ Derman Uğur, Türk Sanatında Ebru, Ak Yayınları, İstanbul 1977, S. 8.

⁶ a.g.e; s.8

BÖLÜM 2

2. EBRU'DA KULLANILAN MALZEMELER

Resim 1. Ebru'da kullanılan malzeme ve âletler. 1 — Kitre zambının tabii hâli, 2 — Mermer üstünde ezilmekte olan boya, 3 — Deste-seng (El şı), 4 — Toprak boyayı dövmek için kullanılan taş, 5 — Dağılan boya parçalarını toplamak için kürek, 6 — Boya kabı, 7 — Boyaların tekneye atıldığı fırça, 8 — Tekneye boya damlatmakta kullanılan âlet, 9 — Tarama yapmakta kullanılan âlet, 10 — Hatip Ebrûsü ve cicek yapmakta at kuyruğu kılı yerine kullanılan ince tel, 11 — Geniş taraklı ve, 12 — Sık taraklı Ebrû için kullanılan tel taraklar, 13 — Süslü Ebrûsü için kullanılan telli tahta.

Resim 1.

2.1. Boya

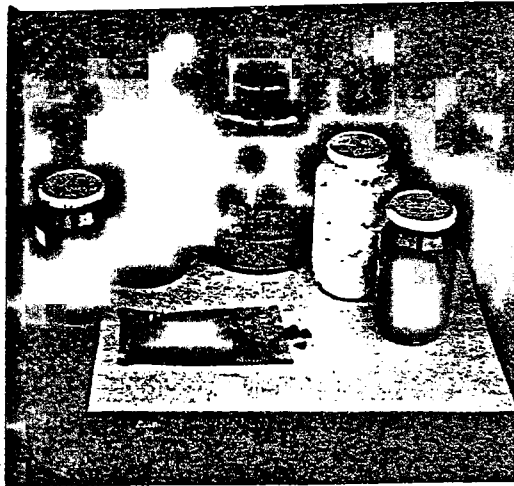
Ebru'da kullanılacak boyanın iki temel özelliği olmalıdır. 1. Su da erimemesi. 2. Yağ içermemesi.⁷

⁷ Elhan Salih, Türk Ebru Sanatı, Murat Kitap ve Basım Yayınevi, Ankara 1998, s.2

Eskiden beri ebruculukta tabiattan renkli toprak ve boyalardan elde edilen toprak boyaları Nebati asıllı, su da erimeyen boyalar ve Madeni boyalar kullanılmıştır.⁸ Yer yer bazı kişiler yağlıboya ve matbaa mürekkebi ile ebru çalışmaları yapmışlardır. Teknik olarak ebruya benzeyen şeyler elde edilse de yapılanların klasik ebru sanatımızla yakından uzaktan ilgisi yoktur.

Avrupa'da sentetik yolla elde edilen ebru boyalarının üretildiğine, eserler verildiğine rastlanmaktadır. Bu sentetik boyalar yağlıboya ve Matbaa mürekkebine göre ebru sanatına daha yatkındır. Ancak bu boyaların kitre üzerindeki açılıp açılmamaları Ebruzenin iradesi dışında olduğundan, klasik ebrudaki boyalarla elde edilen işlevsellik, çok yönlü kullanım alanı sentetik boyalarda yoktur. Sentetik boyanın kitre yüzeyinde açılıp açılmaması yönüne Ebruzen müdahale edememektedir. Bu boyalar kitre yüzeyinde kendi istedikleri oranda açılmaları, hatta çok açılma eğilimleri, teknik olarak Ebruzene fazla hareket alanı bırakmamaktadır. Ancak bu sentetik boyalarla yapılan denemeler sonucunda polyester ve ipek esaslı kumaşlarda, kumlanmış camlarda, yüzeyi çıplak ahşapta, porselen bisküvisinde çalışmalar yapılmıştır. Klasik ebru boyalarıyla aynı başarılı sonuçlar alınamamıştır. Zira, klasik ebru boyası yukarı da sayılan yüzlerde sabitlenemediğinden başarılı sonuçlar alınamamaktadır.

Şimdi sırasıyla renkleri ve elde edilişlerini inceleyelim:

Resim 2. Ebru Boyaları

⁸ Derman Uğur, Türk Sanatında Ebru, Ak Yayınları, İstanbul 1977, s.10

Beyaz – Üstübeç, Frenk üstübeçi olarak anılan Bazik kurşun karbonatın tabiattaki tabii halidir. Kireç kaymağından da elde edilir.

Lacivert – Tabii çivit, tabiattan saf olarak elde edilir. Tabii çivit, diğer adıyla çamaşır çivididir.

Siyah – İs veya siyah zırnık. İs bezir yağının yakılmasıyla elde edilir.

Sarı – Zırnık, tabiatta kaya parçası olarak bulunur. Arsenik Sülfür adıyla bilenen bu boya zehirlidir.

Oksit Sarı

Yeşil – Çivitler her hangi biri ve zırnık karışımından elde edilir. Ayrıca farklı topraklardan elde edilen ara değerlerde toprak renklerde vardır.⁹

Necmettin ebru yapımlarında, sarı ve kırmızı renk pigmentler kullanılmaktadır. Ayrıca renklerin karışımlarıyla ara renk değerleri de elde edilir.

- Boyaların Ezilme ve Hazırlanması İşlemleri:

Lahor Çividi : Bu boyayla bir cam kavanoza küçük parçacıklar konulup üzerine kaynatılıp soğutulmuş ılık su ilave edilir. Ancak, suyun kimyasal katkı, çamur yada mikroplardan arındırılmış olması gerekir. Yağmur suyu yada saf suda kullanılabilir. Suyun boya üzerine konması neticesi boya çözünüp kullanıma hazır hale gelir.

Zırnık : Küçük taş parçaları halinde bulunması nedeniyle, önce boyanın havanda yada mermer plaka üzerinde bir tokmakla dövülüp toz haline getirmesi gerekir. Toz haline geldikten sonra ezme işlemine geçilir.¹⁰

Gülbahçe – Kızıltoprak : Kızıltoprak, derin ve geniş kova içerisine bir süzgeç ile elenir. Bu elemde, renk değeri olmayan taş ve boya parçaları ayrılır. Elenen bu toprak üzerine bol miktarda su ilave edilerek seyrek gözenekli bir tülbent yada bezden süzülür. Bu süzülme işleminde, toprağın kum kısmı elenmiş olur. Son eleme işlemi olarak, çok sık gözenekli saf ipek kumaşından tekrar süzme işlemi yapılır. Müteakiben derin kovadaki bu çok sulu boya dinlendirmeye alınır. Dibe çöken boyanın üzerindeki su boşaltılır. Bu işlem boya ile su tamamen ayrışincaya kadar devam eder. Renkli toprak, ana renk kavanozuna alınır. Bu

⁹ Elhan Salih, Türk Ebru Sanatı, Murat Kitap ve Basım Yayınevi, Ankara 1998, s.2

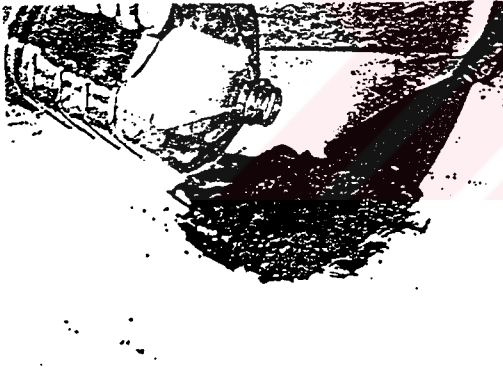
¹⁰ Gürel Peyami, Ebru, Yeni Şafak Gazetesi Eki Pratik Sanat Dizisi, İstanbul 1994, s.10

boyanın ezilmesine gerek yoktur. Ayrıca, renkli toprak ebru da kullanılıp, iyi sonuç verir. Killi toprakta eleme süzme ve dinlendirme işleminden geçtikten sonra kullanıma hazır hale gelir.¹¹

İs ve kırmızı pigment, ezilme işleminde su ile birleşmeyeceklerinden su + öd karışımı ile birleştirilip ezilir.

Ezilme işlemini ise şöyle yapmaktayız:

Yaklaşık 50x50 cm ebadındaki, kalın cam yada üzeri iyice silinmiş, sert dokulu mermer plaka alınır. Dest-i seng (el taşı) adında, ezme işleminde kullanılan özel yapılmış bir mermer parçası alınır. Bu mermer parçasının boya ile temas eden kısmının pürüzsüz derece de silinmiş olması gerekir. Yaklaşık 1.5 çorba kaşığı miktarınca boya mermer plaka üzerine alınır. Ortasına çukur açılıp, su ilave edilir. Spatula yardımıyla, su ile boya karıştırılır. Dest-i seng ile ezme işlemine geçilir. Boya, plaka üzerinde “8” şekli verilerek, dest-i seng ile ezilir. Bu ezilme işlemi, ortalama 30 dk. Sürür. Ezilme yapılırken çok yayılma boya spatula kullanılır ortaya toplanır.

Resim 3.1 Boyanın Hazırlığı

Resim 3.2 Ezme İşlemi

Boyanın ezilme işleminin gerçekleşip gerçekleşmediğini iki şekilde test ederiz. Islak durumdaki boya, spatula ile plaka üzerine yayıldığında, ışığın boya üzerindeki yansımından bakarak anlayabilir. Boya yüzeyinde en ufak boya zerreciğinin dahi görülmemesi gerekir. Yada, plaka üzerindeki boyaya su sıçratıp, boya-su karışımının yüzeyinde boya zerreciksiz görülmelidir. Bu boyalardan Zırnık, farklılık arz eder. Ezilmesi çok zor olduğundan, daha uzun süre

¹¹ Elhan Salih, Yüz Yüze Görüşme, Ankara-2000

ezilmelidir. Zırnık, zehirli ve kötü kokulu olduğundan 5-10 dk. dan fazla bir kişi ezmemelidir.¹²

2.2. Kitre

Ebru sanatının icrasında en önemli malzemelerden birisi kitredir. Kitre, ebru yapımında suyun yoğunluğunun artırılıp, boyaların su yüzeyinde kalmasını sağlayan bitki esaslı bir malzemedir. Kitrede kullanılan malzemeler şunlardır: hilbe (boy tohumu), sahlep, ayva çekirdeği, deniz kadayıfı ve keten tohumudur.¹³ Kolay ve bol bulunması nedeniyle çoğunlukla Geven (Astragalus) dikenini kullanılır. Orta Anadolu ve Doğu Anadolu da, tarım yapılmayan kıraç alanlarda yabani olarak büyürler.

Kitre şöyle elde edilmektedir. Bitkinin çevresi temizleyip, çukur açılır. Bitkileri, saplarından kesilerek bitkinin beyaz, süte benzeyen özsuğu akar. Bu öz suğun havayla teması sonucu katılaşıp ve bunlar toplanır. Bu kitre genellikle 1 yıl içerisinde kullanılmalıdır. Kitre eskidikçe ebru da kullanımı zorlaşır.¹⁴

Resim 4.1 Kitreyi ıslatma

Resim 4.2 Kitreyi Yoğurma

¹² Elhan Salih, Yüz Yüze Görüşme, Ankara-2000

¹³ Derman Uğur, Türk Sanatında Ebru, Ak Yayınları, İstanbul 1977, s.11

¹⁴ Gürel Peyami, Ebru, Yeni Şafak Gazetesi Eki Pratik Sanat Dizisi, İstanbul 1994, s.4

Kitre'nin hazırlanışına gelinci: 50x36 cm boyutlarında bir tekne için 1.5-2 litre kadar su ilave edilir. Bu suyun kireç, klor ve kimyasal katkı maddelerden arındırılmış olması gerekir. Bu amaçla piyasada hazır şişelenmiş sular, saf su yada filitre edilmiş sular kullanılmalıdır. Isıtılan kitre 5 – 6 saat sonra yumuşayıp kabarcaktır. 5 – 10 dk. kadar kitre iyice elle yoğurulup, kitrenin tamamının ıslanmasını ve yumuşamasını sağlarız. Üzerine yine su ilave edip, 12 saat sonra tekrar yoğurup su ilavesi yaparız. 24 saat kitrenin iyice yumuşaması ve tam olarak su da çözülmesini bekleriz.¹⁵

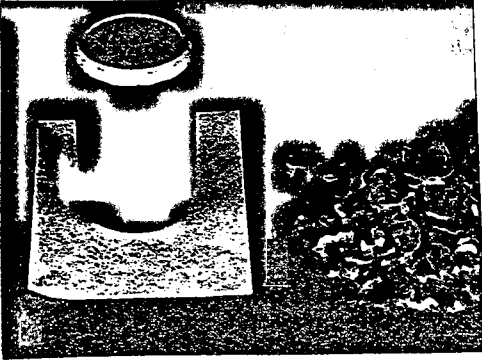
24 saat sonra, son kez yoğurup çok sık gözenekli bir bezden (tercihen sık gözenekli bayan çorabı yada patiska bezi) süzülür. Bu süzme işlemi, kitrenin durumuna göre 5 – 6 defa tekrarlanır. Kitre de hiçbir parçacık kalmaması esastır. Hiç zerrecik kalmayınca kadar süzildükten sonra 24 saat dinlenmeye alınır. Çalışma başlayınca tekneye alınır ve test işlemi yapılır.

Kitrenin önce koyu kıvamda olması tercih edilmelidir. Koyu kitreyi kıvama getirmek sulu kitreyi normal kıvama getirmekten kolaydır. Test edilmesi şöyledir, kalın bir bizin, yardımıyla boya kitre üzerine damlatılır ve açılması beklenir. Boya açıldıktan sonra, ince bir biz yardımıyla boyanın içinden yavaş bir hareketle çizgi çekilir ve biz çıkarılır. Boyanın hareketine göre kitrenin kıvamı anlaşılır. Çizginin çekilmesinden sonra, boyanın hareketi, uzaması devan ediyorsa kitrenin kıvamının sulu olduğunu görürüz. İçerisine koyu kıvamda kitre ilave edip, spatula ile tamamen karışım oluncaya kadar karıştırılmalıdır. Yine kitreye biz ile boya damlatılıp, boyaya biz yardımıyla tekrar çizgi çekilir. Çizgi eğer bittikten sonra boya şeklini kaybedip küçülüyorsa kitrenin kıvamı koyu olup su ilave edilmesi gerekir. Çizginin çekilmesinden sonra, boyanın biçimi bozulmuyorsa kitrenin kıvamı tamamdır.¹⁶

¹⁵ Elhan Salih, Türk Ebru Sanatı, Murat Kitap ve Basım Yayınevi, Ankara 1998, s.3

¹⁶ Elhan Salih, Yüzyüze Görüşme, Ankara-2000

2.3. ÖD

Resim 4.1 Sığır ÖdÜ

Resim 4.2 Boyanın Öd ve Su ile Terbiyesi

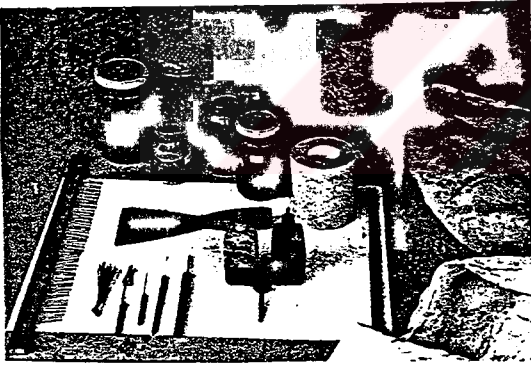
Boyaların kitre üzerinde açılması dibe çökmemesinin, renklerin birbirine karışmamasını sağlayan, sığır, koyun ve kalkan balığının safra kesesinde bulunan doğal bir asittir.¹⁷ Eski ebruzenlerin tütün yaprağı suyu ve haraza suyu kullandığını “ Tertib-i Risale-i Ebri” adlı Osmanlıca metinden öğrenmekteyiz. Hayvanların safra keselerinden alınan öd ün daha dayanıklı olması için terbiye edilmesi gerekir. “Ben Mari” adı verilen bu işlem şöyledir:

Öd, bir kavanoza konulup ağzı kapatılır. Kavanozda, içi su dolu başka bir kabın içine konulur. 20 dk. süre ile kaynatılır. Kaynatılan öd, soğutulup bu işlem 2 - 3 defa tekrarlanır. Buzdolabına konulan öd gerektiğinde küçük bir kavanoza alınarak kullanılır. Öd kullanılacağı zaman damlalık yada şırınga ile alınarak boyanın içine biz ile damlatılır.

¹⁷ Derman Uğur, Türk Sanatında Ebru, Ak Yayınları, İstanbul 1977, s.11

2.4. Kağıt

Emicilik vasfı olan bütün kağıtlara ebru yapabiliriz. Ebrunun yapılacağı asıl kağıt; fabrikasyon olmayan, asitsiz ortamda yapılmış el yapımı kağıttır.¹⁸ Ülkemizde yapılmaması oldukça pahalı olması ebru yapımında diğer kağıtları yönlendirir. Çoğunlukla, beyaz yada beyaza yakın kağıt kullanılır. Emici vasfı olmayan kağıtlar kitre yüzeyindeki boyaları tam olarak bünyesinde tutamaz ve boyalar akar. Ayrıca koyu renkli kağıtlara ebru alındığında kağıdın kendi tabii rengi ebruyu güzel tatlar vermektedir. Ancak, kağıtlar kimyasal boyalarla renklendirilmesinden dolayı zamanla renk değerlerini kaybederler. Başlangıçtaki ebru tadı bozulacağından uzun ömürlü bir eser meydana gelmez.

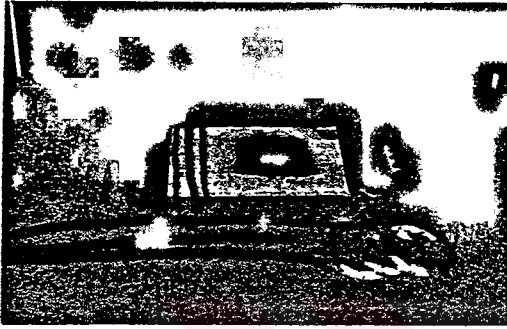
Resim 5.1 Yardımcı Malzemeler Resim 5.2 Yardımcı Malzemeler

¹⁸ Babaoğlu Alparslan, Yüzyüze Görüşme, İstanbul-2001

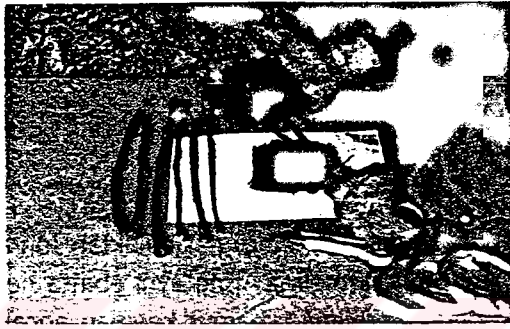
BÖLÜM 3

3. EBRUDA KULLANILAN ARAÇ – GEREÇLER

3.1. Fırça

Resim 6.1 Fırça Malzemeleri

Resim 6.2 Yapıştırırmaya Hazırlık

Resim 6.3 Kılların Yapıştırılması

Resim 6.4 Misina ile Bağlanması

Ebru yapımında kullanılan fırçaları diğer resim tekniklerinde kullanılan fırçalara göre farklılık arz eder. Ebru fırçasının kıllarının toplanmayıp, açık olması gerekir. Ucu toplanan fırça, boyayı büyük kütle halinde serpeceğinden asla ebru yapımına elverişli değildir. Boyaların kitre yüzeyine küçük kütleler halinde serpilmesi, fırçanın ucunun açık olmasına bağlıdır. Fırçanın kılları, atların kıllarından alınır. Küf yapmaması nedeniyle fırçanın sapı gül dalından yapılır.¹⁹ Tedariki eğer zor ise, çok sertleşmeyen esnemeye elveren ağaç dallarından yapılır. 25 – 30 cm uzunluğunda, kurşun kalem kalınlığında az olan çubuklardan yapılır.

¹⁹ Gürel Peyami, Ebru, Yeni Şafak Gazetesi Eki Pratik Sanat Dizisi, İstanbul 1994, s.5

Çubuğun ucunu sarabilecek miktarda kıl alınıp, paket lastiği ile bir ucu toplanır. Diğer ucunun içine çubuk yerleştirilir. Yaklaşık 1 cm kadar kıl çubuğun etrafını sarar. Misina, kılların tamamını örtecek kadar dolandırılıp bağlanır. Kılların çubuktaki uçları düzgünce kesilip, güçlü yapıştırıcıyla yapıştırılır. Kılların diğer ucu, 1.5 cm olacak kadar düzeltilip kısaltılır.

3.2. Tekne

Piyasada satılan kağıtların boyutlarına göre tekne boyutları yapılır. Teknenin eni ve boyu, kağıt boyutlarından 1'er cm büyük olur. Çoğunlukla tekne boyutları 36x51 cm, 71x51 cm olarak yapılır. Tekne, galvaniz, çinko, paslanmaz çelik, cam yada budaksız ağaçtan yapılır. Kesinlikle herhangi bir yerinden sızdırma yapmaması gerekir.²⁰

3.3. Tarak

Daha çok Avrupalı ve Amerikalıların tercih ettiği taraklı ebrunun ana aracıdır. Yumuşak dokulu, ıhlamur yada kavak tahta üzerine yapılır. Boyu, teknenin boyundan çok kısa olmak üzere 1x3 cm kalınlığında tahta alınır. 1 cm kalınlığındaki kenarına 5 mm, 7 mm, 9 mm olmak üzere istenilen aralıklarda işaretlenir. İnce matkapla delikler açılıp, paslanmaz çelik teller takılır. Çıkması içinde yapıştırıcı konulur. Diğer tarak tarzımız ise yine yukarıdaki aralıklarda işaretlenmiş aralıklara, paslanmaz iğneler batırılarak tarak yapılır.

3.4. Biz

Battal ebru dışındaki bütün ebru çeşitlerinde, boyalar biçim verme, yönlendirme amaçlı kullanılan, değişik kalınlıkta, paslanmaz metallere yapışmış aracımızdır. 5 cm uzunluğunda bir ahşap sap ucuna monte edilerek yapılır. Yapılacak ebru çeşidine, ya da yönlendirilecek biçime göre uygun kalınlıkta biz kullanılır.

²⁰ Elhan Salih, Türk Ebru Sanatı, Murat Kitap ve Basım Yayınevi, Ankara 1998, s.4

3.5. Su

Kitreyi hazırlamada ve boyaya katılan suda kireç, sertlik ve kimyasal katkı maddesi olmamalıdır. Yağmur suyu, saf su yada arıtılmış su kullanılmalıdır.

3.6. Kavanozlar

Boyalar için 3 farklı boyutta cam kavanoza ihtiyacımız vardır. Boya kabının, cam olması önemlidir. Metal ve plastik kaplar ödün ve boyanın çözündürme ihtimaline karşın, boyayı ve ebruyu bozmaması için kullanılmaz. İlk kavanozumuz renklerin tümünün konulacağı ana renk kavanozlarıdır. Üzerlerine su ilave edilerek ağızları kapalı tutulur.

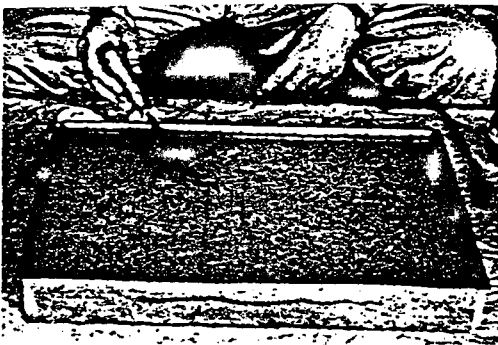
İkinci kavanozumuz 150 – 200 cc lik cam kavanoz, yakın zamanda kullanılacak boyalar için bulundurulur. Yarısına kadar boya alınır. Su ve öd ilave edilerek beklemeye bırakılır. Kullanılacağı zaman bu kavanozdan boya alınarak, küçük kavanoza konulur. Öd'ün konulması boyanın çok daha iyi parçalanmasını sağlayacağından önemli bir aşamadır.

En küçük kavanoz 100 – 150 cc hacmindedir. Ebru yapımı anında boyanın konulacağı kaptır.

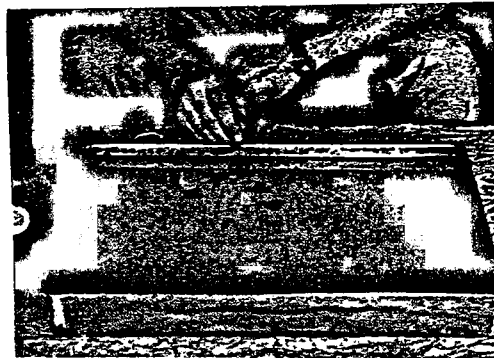
BÖLÜM 4

4. EBRU YAPIMINA HAZIRLIK

Kavanoza az miktar boya alınır. Su ve Öd ayarı yapılır. Boyanın kitre üzerinde kırçillaşmasının engelleyen su dur. Öd ise boyanın kitre üzerinde açılmasını ve birbirine karışmamasını sağlar. Ödsüz boya açılmaz, dibe batar ve kitreyi kirletir. Boyaya öd ve su damlalarla azar azar ilave ederiz. Biz yardımı ile kitre üzerine damlatarak, ihtiyaç duyduğumuz kadar boyanın açılmasını temin ederiz. Yapacağımız ebru çeşidine ve burada kullanmayı düşündüğümüz renklere göre boyaların az yada çok öd'lü olmasını sağlarız. Her renge bir kavanoz ayrılır. her kavanoza da bir fırça tahsis edilir. 6x51x36 cm ebadındaki tekneye, kitre alınır. Alınan ilk kitrenin üzerinde köpük oluşacaktır. Bu köpüğün, gazete kağıdı ile 4 – 5 defa alınıp temizlenmesi gerekir. Aksi taktirde yüzey gerilimi oluşup. ebru yapımına izin vermeyecektir. İlk ebru yapımında boyaların öd ve su ayarları yapılır. Kitrenin testi yapıldığı halde boya açılıp ta geri toplanıyorsa kitrenin dinlenmeye ihtiyacı vardır. Her şey iyi olduğu halde, sepilen boyaların kenarlar girintili – çıkıntılı ise kitre yeterince su da bekletilmemiş ve su ile tam olarak birleşmemiştir. 24 saat kadar bekletilip yeniden tekne açılmalıdır. Ayrıca teknede boyaların kenarları düzgün olmayıp yıldızlaşma oluyorsa kitreye öd karışmıştır. Yada kitrenin yüzeyi uzun süre havayla temas edip kaymak tabakası oluşturmuştur. Kitre'yi spatula ile karıştırıp 4 – 5 defa kitre yüzeyi gazete ile temizlenip 2 saat dinlenmeye alınmalıdır.²¹

Resim 7.1 Kitrenin Testi

Resim 7.2 Kitrenin Testi

²¹ Elhan Salih, Yüz Yüze Görüşme, Ankara-2000

Ebru yapıldıktan sonra kitrenin ve teknenin kenarlarında artık kalan boyalar emicilik vasfı yüksek kağıtla temizlenir. Bu tercihen gazete kağıdı. Ayrıca teknenin ebrulu kağıdın çıkarıldığı kenarı bez yada peçete ile özenle boyadan temizlenmeli. Çünkü en çok kirlenme burada olmaktadır. Çok sayıda kaliteli ebru yapmak istiyorsak hiçbir şekilde kitrenin kirlenmesine izin vermemeli yada elden geldiğince engel olunmalıdır.

Ebru yapılan ortamın 20 ° C den sıcak olmaması ve soğukta olmaması gerekir. Her türlü tozdan uzak olmalıdır. Toz, kitre yüzeyinde lekelerin oluşmasına neden olur. Sıcak ortam, kitrenin kısa sürede bozulmasına sebep olur. Soğuk ortam ise kitrenin istenilenin dışında koyulaşır ve ebru yapımına elverişli olmaz.

Ebru'da boyaların yönlendirilmesine, biçim verilmesine yarayan biz, her kitrenin içine giriş-çıkışında bir bez ile ucunun silinip kurutulması gerekir. Kurutulmayan biz, kitre yüzeyine teması halinde istenilmeyen beyaz noktacıklar yada çizgiler bırakır. Bu durum, Ebru da bir kusurdur.

İsten elde edilen siyah boya, ebru yapımı anında kitrenin çabuk kirlenmesine sebep olur. Boya kağıttan akma yapar kitrenin dibine batar. İçerisine çivit veya kırmızı toprak ilave edildiğinde kitrenin kirlenmesi söz konusu olmaz. Ayrıca, su ve öd ayarı yapılmış boyalarda, kumlama yapıyorsa içerisine az miktarda, rengin özelliği bozulmaksızın kilden elde edilen boya yada kırmızı toprak ilave edilirse kumlama problemi yok olur.

Ebru yapılırken boyanın serpilmesi anında köpük oluşması, toz dan dolayı boya yüzeyinde leke oluşması, yada boyaların dağılımında dengesizlik oluşmuş ise emici minik bir kağıt parçası ile düzeltilebilir. Düzetme işlemi ise oluşan hatanın üzerine, ucu sivri kuru bir kağıt parçası batırılarak, hata kağıt tarafından emilir ve hata yok olur.

Alparslan Babaoğlu'na göre Ebru yapan kişinin dört aşaması olur;

1. Boyanın kitre üzerinde açılmasını sağlamak. Bu aşamada boyanın Öd ve Su ayarlarının ayrıntılarıyla öğrenilmesi gerekir. Bu düzeydeki yanlış yada noksan bilgi Ebru sanatının yapamamak anlamına gelir.

2.Boyaların kitre üzerinde açılmasını kavradıktan sonra yapılagelen tüm Ebru çeşitlerinin desen ve biçimlerini yapmayı öğrenmek gerekir. Bu iki aşama tecrübe ve olgunlaşmayı gerektirir.

3.Kitre üzerine yapılan Ebruyu akıtmadan kağıda geçirme işlemi öğrenilmelidir.

4.Son aşamada Ebruzen yapılagelen tüm Ebru çeşitlerinin yapımında olgunlaşmıştır. Devamında ise altyapısını çok iyi kurduğu bilgi düzeyine kendine has tarz geliştirmelidir.Bu düzeye gelen Ebruzen artık bir ustadır.²²

Kitre yüzeyinde hazırlanan ebrunun kağıda şöyle geçirilir;

Resim 8.1 Kağıdın Yatırılması

Resim 8.2 Kağıdın Çıkarılışı

Kağıdın yüzeyinde ıslaklık, katlanma, kırışma ve deformasyonunun olmaması gerekir. Kağıt uzunlamasına tutulup sol ucu teknenin sol kenarına yanaştırılıp, kitre yüzeyine dikkatlice bırakılmalıdır. Sol ucunun bırakılmasından sonra, kağıdın tüm yüzeyini aynı temas zamanı uygulanarak yavaş ve dikkatlici kitre yüzeyine bırakılır. Bırakma anında kağıdın bazı kısımlarında bekle, geciktirme olursa kağıdın o kısmında dalgalanma oluşur. Bu ise ebruda hatadır.

Kitre yüzeyine bırakılan kağıt, 30 sn. kadar bekletilir. Bu bekleme anında hava kabarcığı kaldığı görülürse, hava kabarcığının olduğu yer iğne ile delinerek o kısmında boya olmasını temin ederiz. Aksi takdirde hava kabarcığı ebru da çok ciddi bir hatadır. Bekleme süresi bittikten sonra biz yardımı ile kağıdın iki ucu tutularak teknedan çıkarılır. Çıkarma anında kağıdı tekne kenarına değdirilerek, kağıttaki fazla kitrenin tekne içinde kalması sağlanır. Kumlu ve kılçıklı Ebru'da kağıt tekne kenarına sıyırma işlemi yapılmadan çıkarılır. Çıkarılan ebrulu kağıt

²² Babaoğlu Alparslan, Yüz Yüze Görüşme İstanbul-2001

hava cereyanının olmadığı gölge bir yere serilerek kurumaya bırakılır. İkinci bir ebruya başlamadan, kitre yüzeyinde artık kalan boyalar, gazete parçasıyla ebru alınıyormuşçasına alınır.²³

Boyaların, kitre yüzeyine fırça ile serpilmesi önemli bir işlemdir. Fırça boya kavanozuna daldırılıp, tutulur ve karıştırılır. Eğer karıştırma işlemi yapılmazsa kavanozdaki boya su ve öd'e göre ağır olduğundan dibe çöker, alınan boya kitre yüzeyinde hem kumlanır, hem de açılmaz. Fırça ile boya karıştırılarak kavanoz kenarına fırça üzerindeki fazla boya sıyrılır. Sıyrılmazsa, fırça'daki boya, kitre yüzeyine büyük kütle halinde serpilmiş olur. Bu da, o boyanın ebruda kullanımı ve yönlendirilmesini imkansızlaştırır. Boyalar, kitre yüzeyine serpilirken öd ayarı az olan boyadan, öd ayarı fazla olan boyaya göre bir sıra takip edilir.

Bu konuda bir başka bakış açısı da, yapacağımız ebru çeşidine göre boyaların öd ayarlarını yaparız. Boyanın, fırçayla kitre yüzeyine serpilmesi ise, sağ eldeki fırça, sol elin işaret parmağına hafifçe vurularak serpme işlemi yapılır. Yalnız, boyanın ilk serpilmesinde çok hafif vurulmalı ve boyanın büyük kütle halinde serpilmesine engel olunmalıdır. Ebruya ilk başlayanlarda, genelde bu hataların yapıldığı görülür. Zamanla bu konuda tecrübe neticesinde alışkanlık olur, bu hata düzelir.

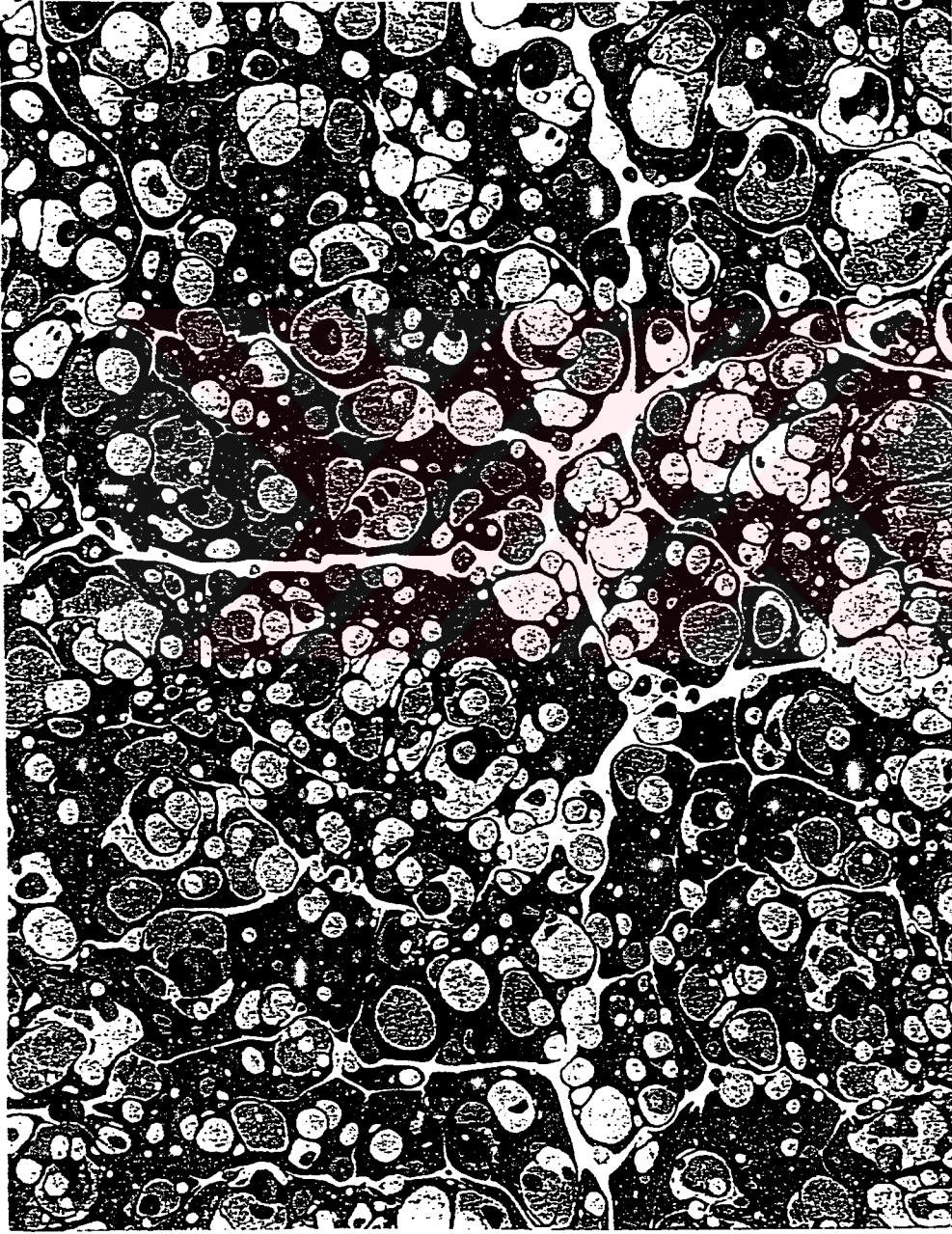

Resim 9.1 Boya Serpilmesi

Resim 9.2 Boyanın Serpilmesi

²³ Elhan Salih, Yüz Yüze Görüşme, Ankara-2000.

BÖLÜM 5**5. EBRU ÇEŞİTLERİ VE YAPIMI****5.1. Battal Ebru**

Resim 10 Battal Ebru Ahmet SOBACI

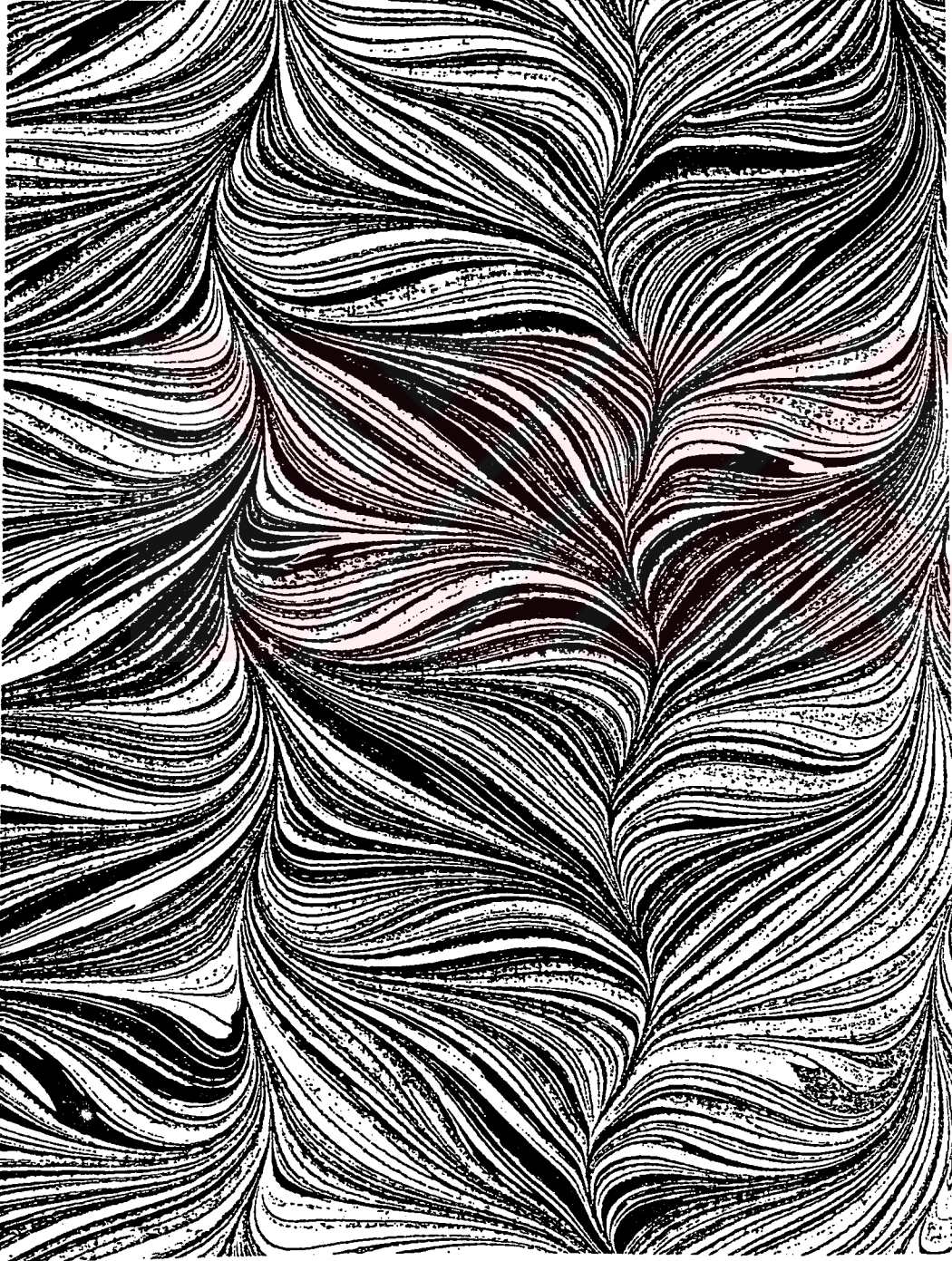
Ebru çeşitleri içerisinde yapımı görünüşte en kolay olan bir ebru çeşididir. Genel hatlarıyla boyaların kitre üzerindeki haline hiçbir işlem yapılmadan oluşan

ebrudur. Diğer adı Tarz-ı Kadim'dir. İlk kullanılan renklerin öd ayarlarının az, rengin ise koyu olması gerekir. Koyu renk, kendinden sonra atılan renkleri kağıt yüzeyinde daha etkili anlatılır. Ayrıca kitre yüzeyindeki boya kütlelerinin arasında sıkışıp kalan boyasız yerler eserde ihtiyaç duyulan açık değer ihtiyacını sağlıklı olarak karşılar. Battal ebrunun daha ziyade kirlenmeye yüz tutmuş kitrede yapılması daha uygundur. Zira, taze kitreden başka kitrede yapılamayan ebru çeşitleri vardır. Bu da, kitreyle daha fazla sayıda ebru yapma imkanı verir.

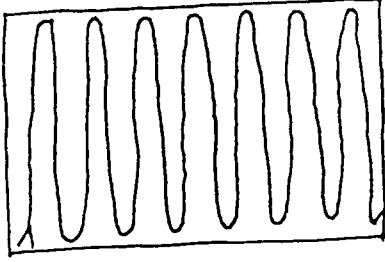
5.2. Gelgit Ebru

Yapımı zor olmayan Ebru çeşitlerimizden birisidir. Zemine atılan boyaya kalın bir biz yardımıyla – ister kısa kenarından ister uzun kenarından başlanılmak üzere- gel-git işlemi yapılır. Yalnız boyalar serpilirken asla büyük kütle oluşmamasına itina göstermeliyiz. Bunun yolu da fırçaya az boya alınmalı, kavanoza fırça sıyırılmalı ve serpme işlemine yavaşça vurma hareketi ile başlanılmalıdır. İkinci önemli nokta ise, öd ayarı sırasını sağlıklı yapmaktır. Gelgit yapılırken 1,2,3 kez gelgit işlemi tekrarlanabilir. İlk aşamada, büyük boya kitlelerinin içinde biz ile geçilmelidir. Son gelgit yapılırken özellikle, son olarak

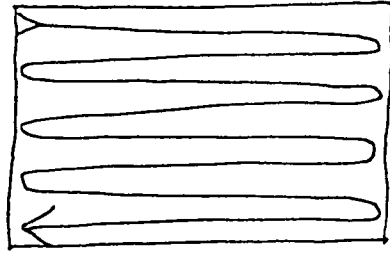
serpilen boyalar özenle bölünmelidir. Gelgit, eğer teknenin uzun kenarı boyunca yapılıyorsa, sağa sola hareket edilerek, kısa kenarı boyunca yapılıyorsa, iler geri hareketine göre yapılmalıdır.

Resim 11. Gel-Git Ebru Ahmet SOBACI

Şekil 2.1. Dikey Gel-Git

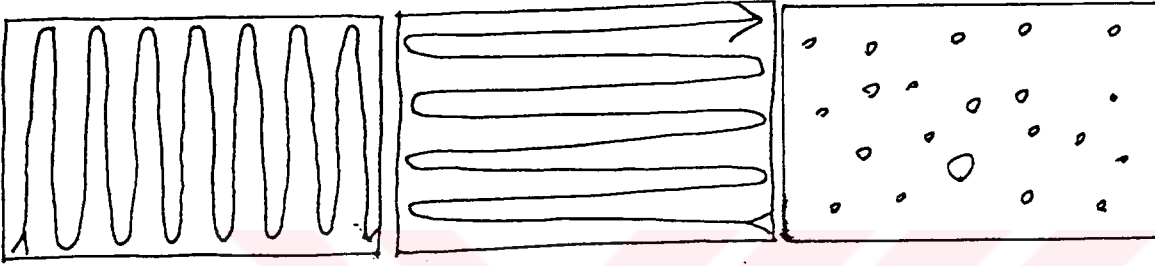
Şekil 2.2. Yatay Gel-Git

5.3. Serpme Ebru

Resim 12. Serpme Ebru Ahmet SOBACI

Battal tarzında atılan ilk boyanın, gel-git yada şal ebrusu işleminden sonra, yapılabilen ebru tarzıdır. Öd ayarı fazla olmayan boyanın, gelgit yada şal ebrusu haline getirilmiş ebru üzerine çok büyük lekeler bırakılmaksızın yapılır. Gelgit haline getirilen renklerin tercihen koyu değer olması, sonra serpilen boyaların ise açık ve sıcak renk-leke değerinde olması, bu ebrunun daha güzel, daha etkileyici olmasını sağlar.

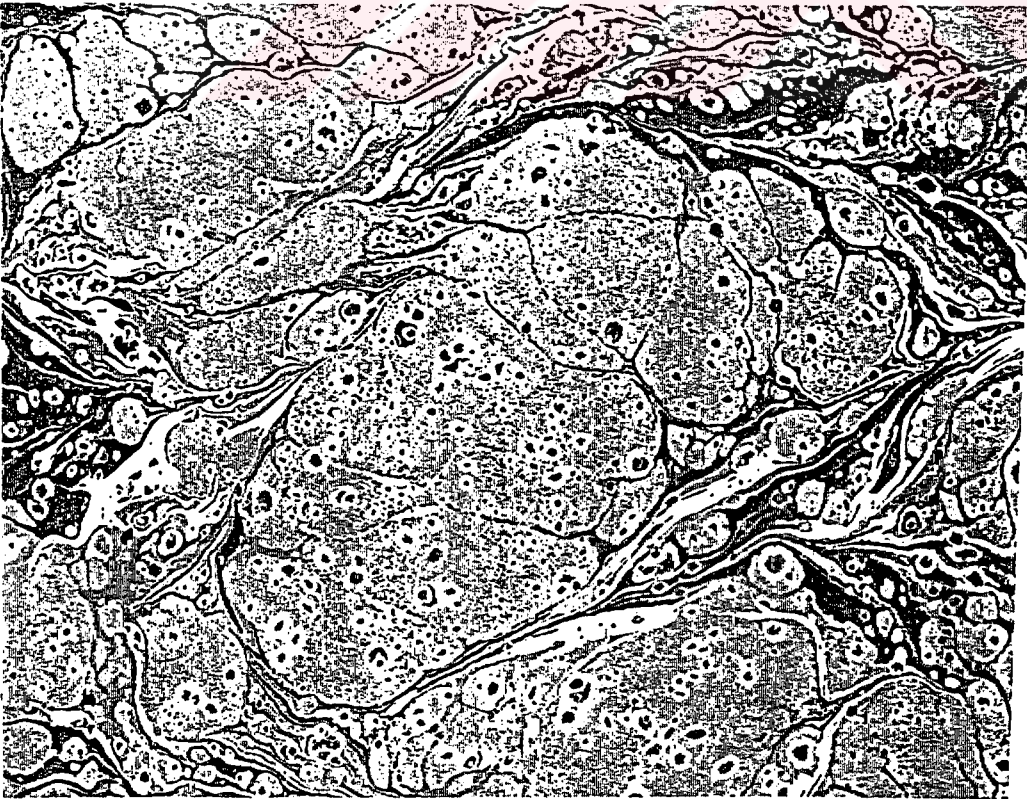

Şekil 3.1.

Şekil 3.2.

Şekil 3.3.

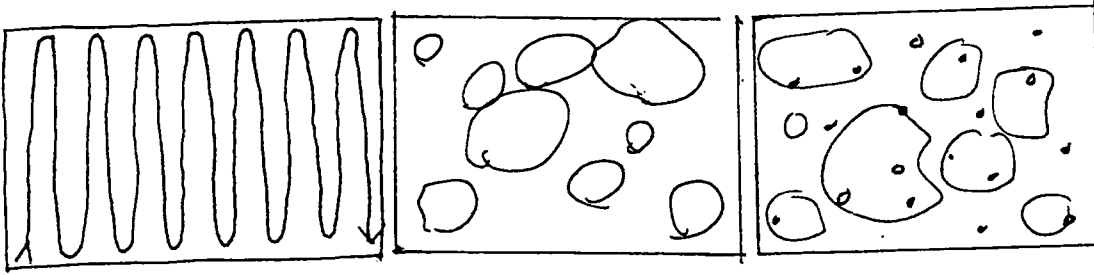
5.4. Somaki Ebru

Resim 13. Somaki Ebru

Mustafa DÜZGÜNMAN

Battal tarzında atılan boya seyrek olarak 2 defa gelgit yapılır. İkinci gelgitte birlikte birazda şala dönüşmeli. Zeminde renklerin koyu değerde olmasına özen gösterilmeli. Gel-git'in üzerine büyük kütle halinde açık ve soğuk değerde boya serpilir. Üçüncü işlem olarak da ince taneler halinde boya serpilir. Bu haliyle damarlı bir mermeri andırır.

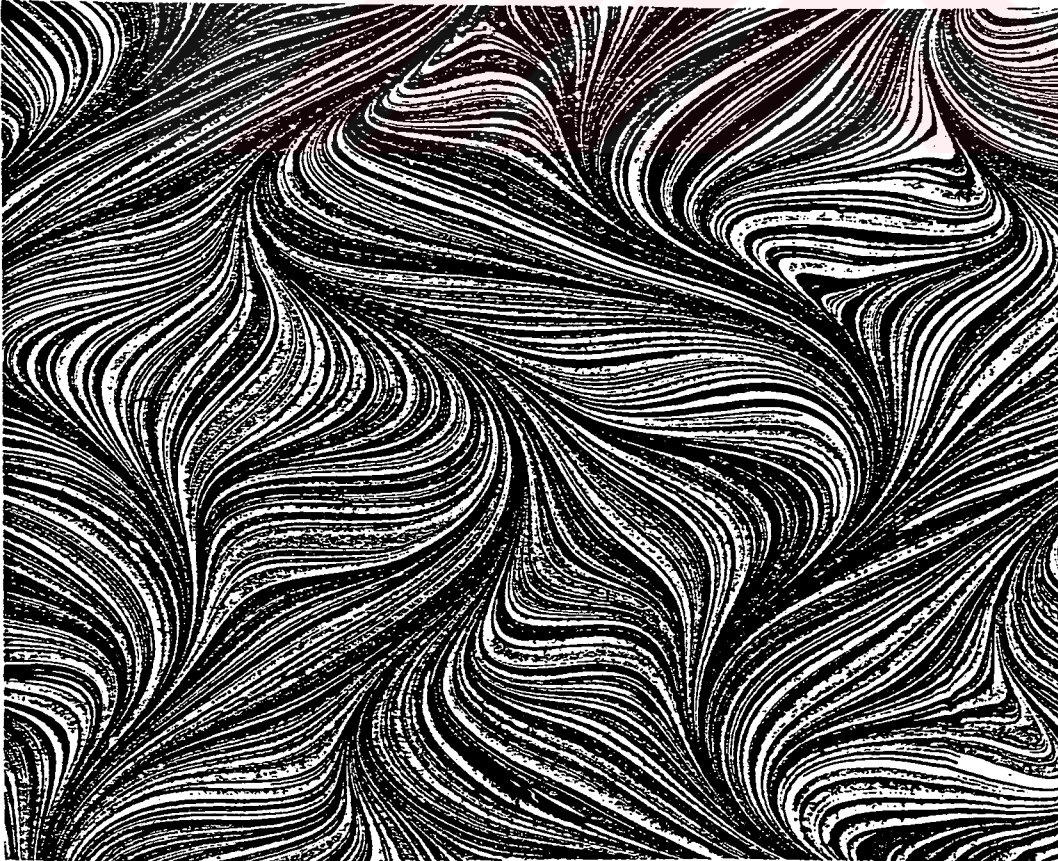

Şekil 4.1.

Şekil 4.2.

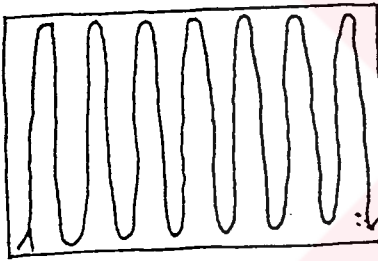
Şekil 4.3.

5.5. Şal Ebru

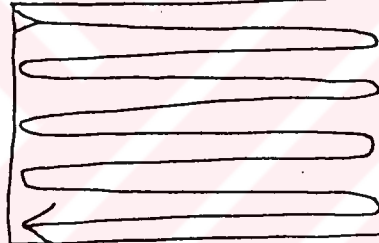

Resim 14. Şal Ebru Ahmet SOBACI

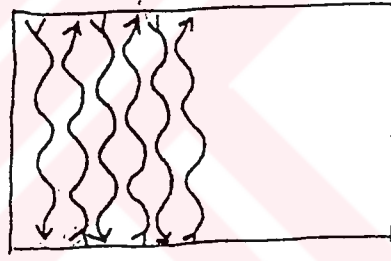
1- Şal ebru, yapımı zor olmayan, ama ritmin, dengenin, lirizmin çok üst seviyede olduğu bir ebru çeşididir. Bu ebru, sırasıyla battal, gel-git ebru işlemlerinden geçmiş kitre yüzeyine yapılır. Son yapılan gel-git çok önemlidir. Bütün renk lekelerinin çok sağlıklı bir biçimde parçalanmış olması gerekir. Son yapılan gel-git'in ters yönünde kitre yüzeyine şal işlemi yapılır. Yapılan işlem ise birbirine ters "S" harfi, yada zik-zak işlemidir. Bu zik-zaklar da birbirine ters yönde olmalı ki yüzeyler şal motifi oluşabilsin. Ayrıca, tekne köşelerine de tekne ortasındaki dinamizme uyum sağlaması için (yada) biçimleri yapılır. Şal yapılabilmesi için, çok ince bir biz yada at kılı kullanılmaktadır. Taze kitrede yapılması iyi sonuç verir.

Şekil 5.1.

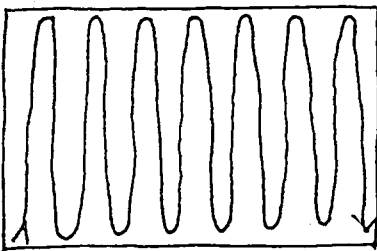

Şekil 5.2.

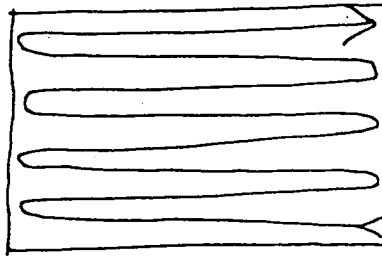

Şekil 5.3

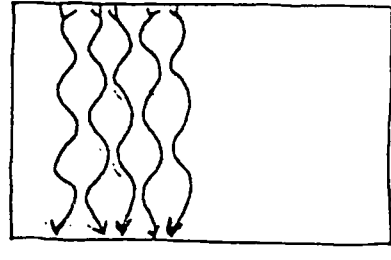
2- Gel – git işleminden sonra biz ile yukarıdan aşağıya doğru zig zag yaparak geliriz. Geri dönüşte ise zigzaglar şişkin kısımlarda yakınlık, çukurlaşan yerlerde ters çukurlar oluşturulur. Bu uygulama bütün yüzeyde uygulanır.

Şekil 6.1.

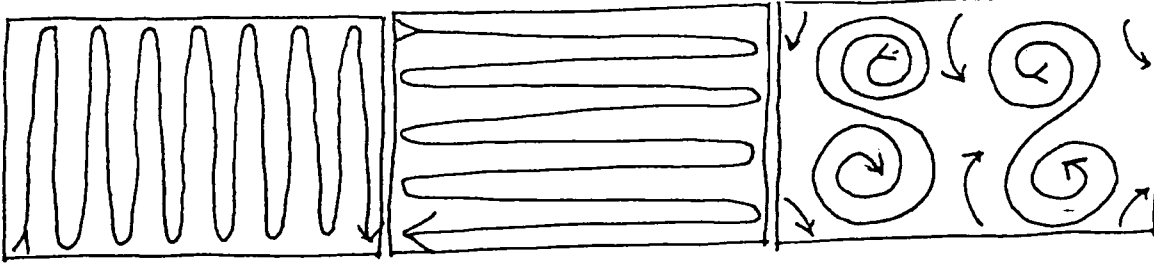
Şekil 6.2.

Şekil 6.3.

3- Gelgit işleminden sonra ince biz ile yukarıdan aşağı zig zag yapılır. Alt kısma ulaşıldığında geri dönüş yapılmaz. Tekrar yukarıdan aşağıya doğru zig zag

yapılır. Ancak ikinci zig zag da şişkin kısımlar bir birine yaklaşır, çukurlarda uzaklaşma yapılır.

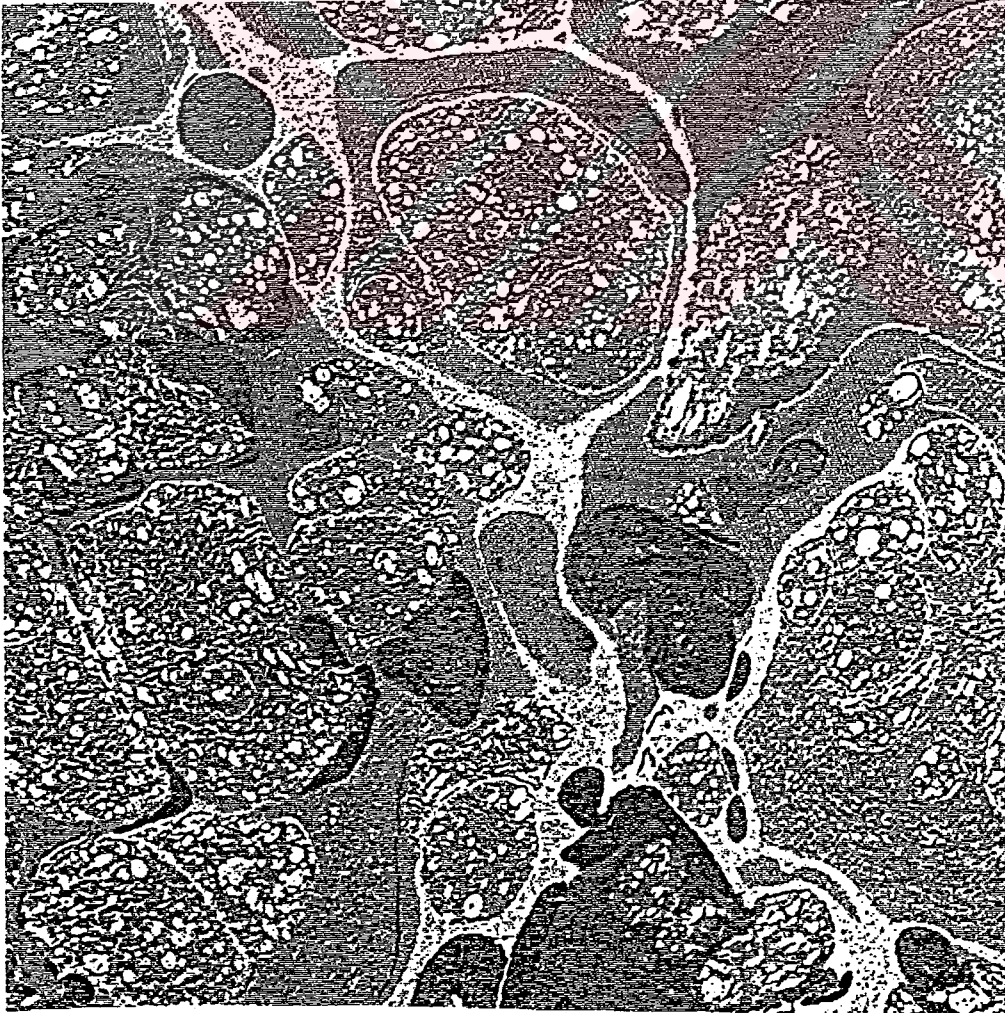

Şekil 7.1.

Şekil 7.2.

Şekil 7.3.

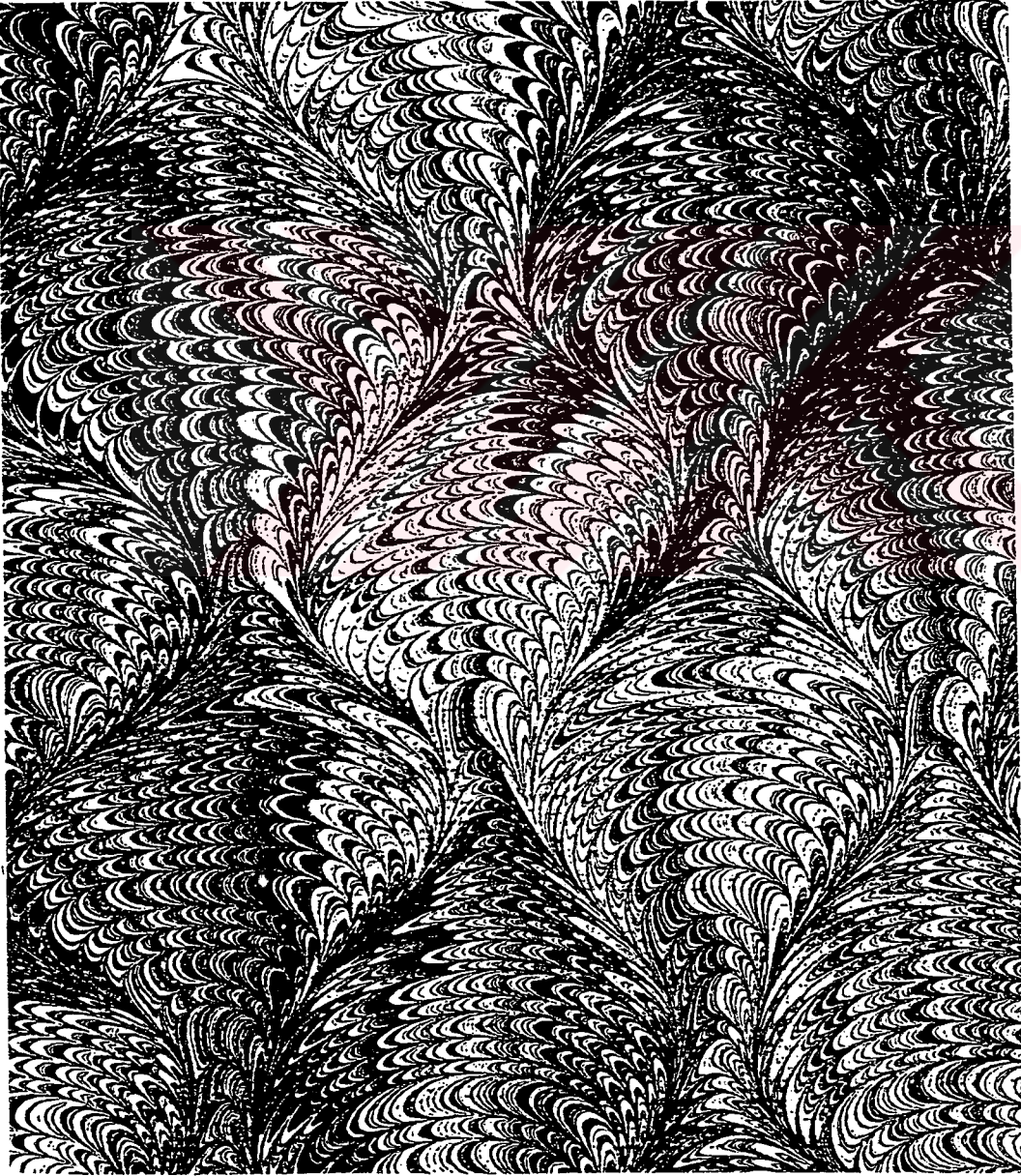
5.6. Neftli Ebru

Resim 15. Neftli Ebru Necmettin OKYAY

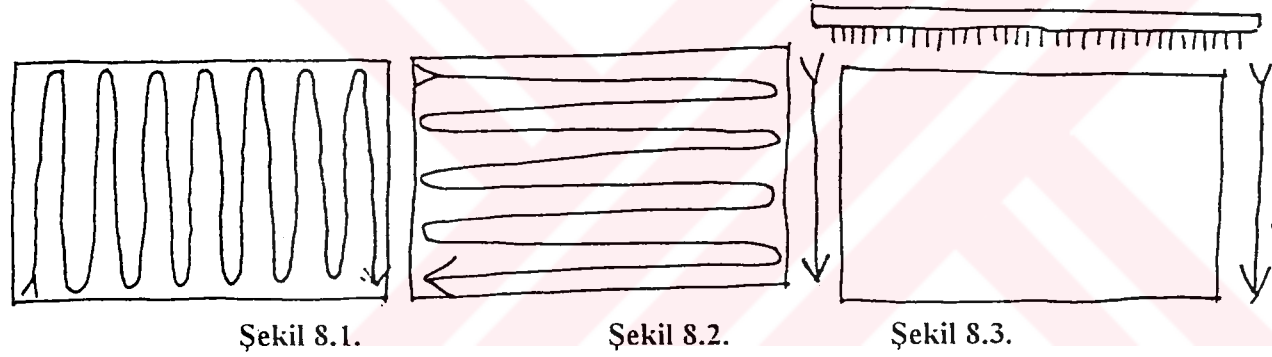
Yapılmış Şal Ebru üzerine fırça ile neft serpilmesiyle oluşur. Kalın bir fırça neftte batırılır ve iyici sıyrılır. Hatta, fırça ucu gazete yada beze sürülerek fırçadaki neft iyice azaltılır. Fırça, tekne yüzeyine yüksekte sert vuruşlarla serpilir. Mercimek tanesi büyüklüklerinde beyaz lekecikler oluşur. İzleyici üzerinde çok hareketli bir etki bırakır.

5.7. Taraklı Ebru

Resim 16. Taraklı Ebru Ahmet SOBACI

Şal ebru gibi taze kitre üzerine yapılması iyi sonuç verir. Battal, gelgit işlemlerinden sonra, tarak işlemi yapılır. Gel-git işlemi, taraklı ebruda çok önemlidir. Hatasız bir gel-git işlemi olmadan, tarak işlemini yapamayız. Tarak işlemi yapılmadan mutlaka tarağın bütün dişleri bez ile silinerek kurutulmalıdır. Aksi takdirde, ıslak tarak dişleri ebru üzerinde, beyaz çizgiler bırakır. Bunlar ebruda hatadır. Tarak, son yapılan gelgit'in ters yönünde kitreye batırılarak yavaşça çekilir. Ayrıca, tarak çekilirken tarak eğer tekmeden küçükse sağa-sola zig-zag yapılarak çekilirse, apayrı ritm ve lirizm oluşturur. Yapılan tarak, işleminden sonra, boya parçalanmasından ötürü hatalar varsa, ince biz ile tarağın ters yönünde yarım zig-zag yapılırsa hata yok olur. Ayrıca, tarağın ters yönünde, biz ile derin olmayan zig-zag yapılırsa taraklı Şal ebrusu da gerçekleşmiş olur.

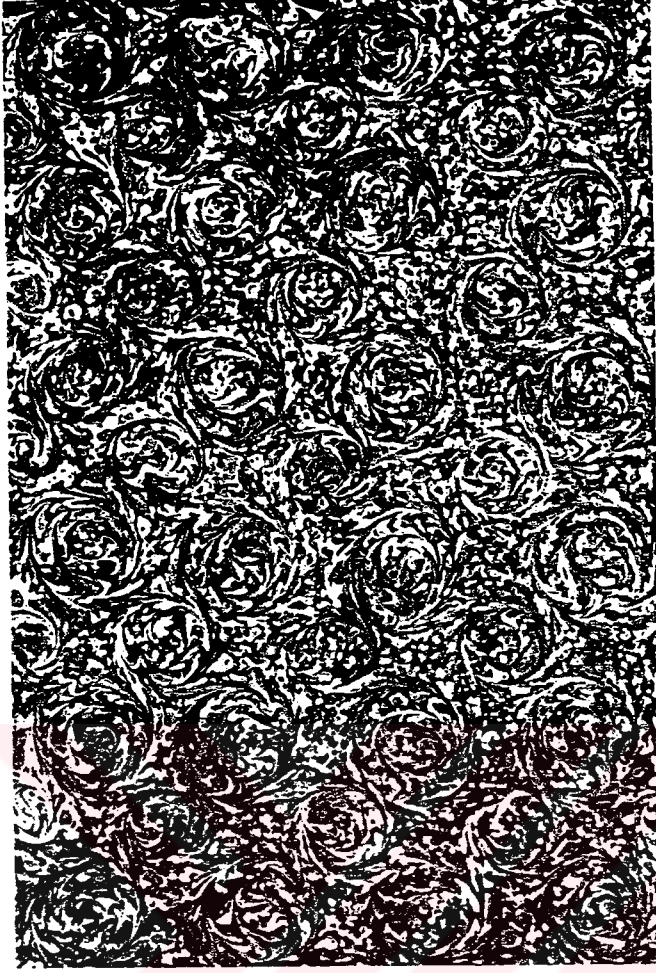
Şekil 8.1.

Şekil 8.2.

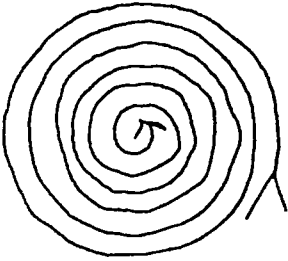
Şekil 8.3.

5.8. Bülbül Yuvası

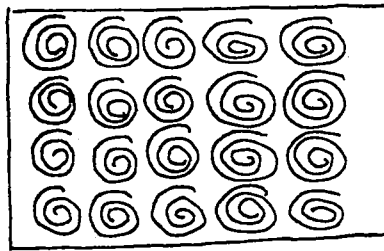
Eskimeye yüz tutmuş, koyu kıvamda bir kitre yüzeyinde yapılır. Bülbül yuvası yapılırken, bütün renklerin öd ayarlarının az olması gerekir. Özellikle son ve sondan bir önceki atılan renklerin, kesinlikle çok az açılmış olması gerekir. Bülbül yuvası, battal konumunda da yapılır. İnce biz ile yapılmış gelgit üzerinde de yapılır. Yapılacak işlem ise istenilen kalınlıkta bir biz yardımıyla kitre yüzeyine dıştan içe doğru yapılan dairesel helezon hareketidir. Bu dairesel helezonların büyüklüğü ve sayısı, ebruzene kalmıştır.

Resim 17. Bülbül Yuvası Peyami GÜREL

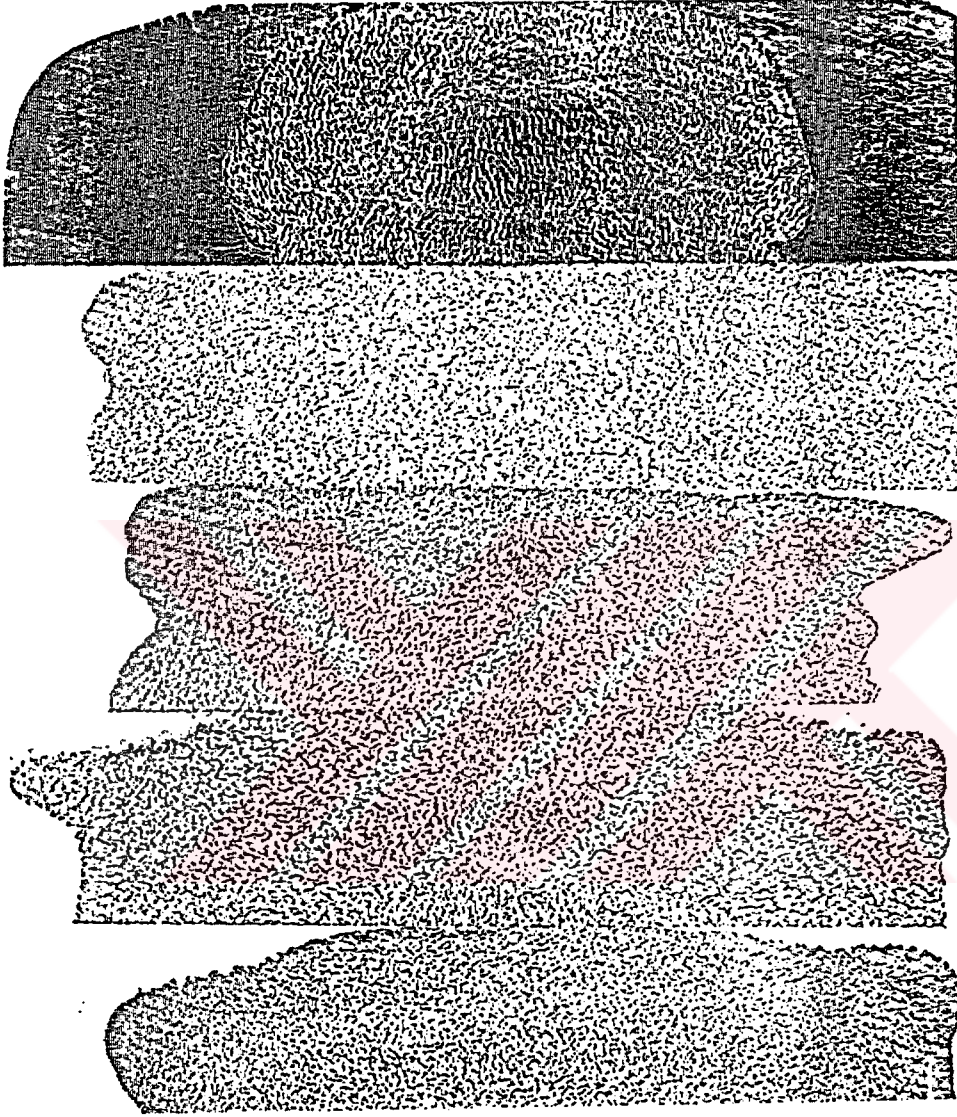

Şekil 9.1.

Şekil 9.2.

5.9. Kumlu – Kılçıklı Ebru

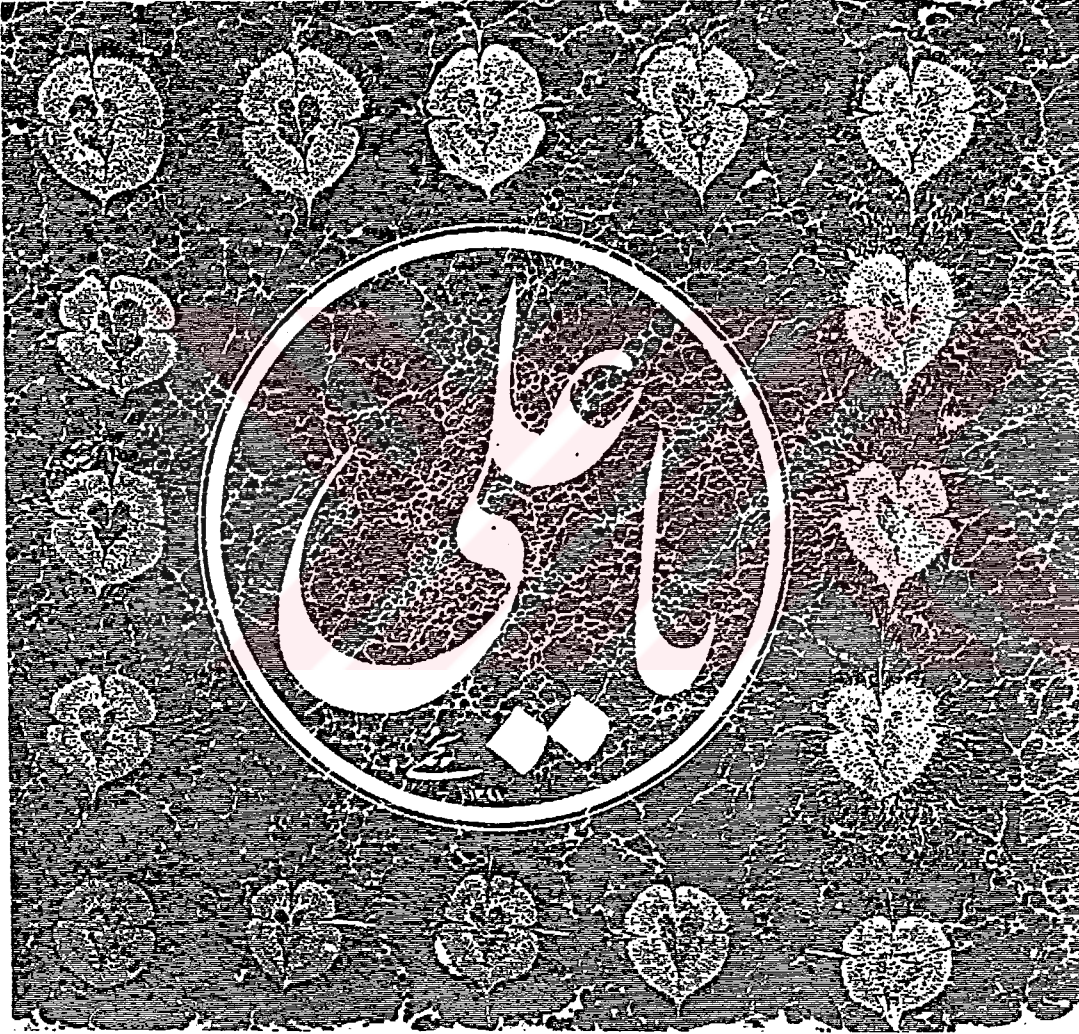

Resim 18. Kumlu-Kılçıklı Ebru Necmettin OKYAY

İyice eskimiş, üzerinde ebru yapılamaz hale gelmiş, kitre üzerinde kumlu ve kılçıklı ebru yapılır. Bu ebru, sadece Lahor çividi ile yapılır. Lahor çividine, kalkan balığı ödü katılırsa daha iyi sonuç alınır. Boya kitre yüzeyine fırça ile değil; damlalık yada kalın biz ile bırakılır. Yazılı ebru zeminde, hat bordürlerinde yada tezhib bordürlerinde kullanıldığı gibi, kendi başına da bir eser niteliği taşır. Boyanın, damlalık yada kalın biz ile aynı noktaya bırakılmasıyla yada değişik noktalara damlatılmasıyla yapılır. Kitrenin, eskimiş olması nedeniyle boya yüzeyde kumlanma yapıyorsa, noktacıklar halindeyse, bu kumlu ebrudur.

Kitre'nin daha da eskimiş olması nedeniyle boyalar “V “ harfine benzer biçimde oluşturuyorsa, bu kılçıklı ebru çeşidine girer. Ayrıca taze kitre üzerinde ince bir biz yardımıyla figüratif çalışmalara imkan verir.²⁴

5.10. Yazılı Ebru

Resim 19. Yazılı Ebru Necmettin OKYAY

Hezarfen Necmeddin Okyay'ın keşfettiği bir ebru çeşididir. Ebru yapılacak kağıdın yüzeyine, önceden yazı çok belirsiz bir biçimde kurşun kalemle çizilir. Çizilen bu yazı, su da eritilmiş Arap Zamkı fırça ile çok dikkatlice boyanır. Ebru hazırlanır. Hazırlanan ebrunun üzerine, yazılı kağıt yatırılır. Arap zamkının

²⁴ Elhan Salih, Yüz Yüze Görüşme, Ankara-2000

olduğu yerler, ebru boyasını almayıp, kağıdın doğal rengi görülür. Yazının dışındaki kısımlar boya alır.²⁵

5.11. Hafif Ebru

Tekne normal kıvamdaki kitreye 1.5.- 2 lt. su ilave ederiz. Boyaların içine de su ve öd katarız. Hafif ebrunun renkleri daha soluk ve cansız gözüktür. Hat eserlerin alt zeminini oluşturur. Hafif ebru üzerine yumurta akı ve şapila aharlanır. Üzerine hat yazısı yazılır.

5.12. Hatip Ebru

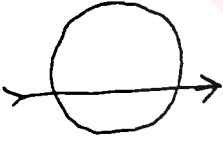

Resim 20. Hatip Ebru

Mustafa DÜZGÜNMAN – Alparslan BABAĞLU

²⁵ Elhan Salih, Türk Ebru Sanatı, Murat Kitap ve Basım Yayınevi, Ankara 1998, s.11

Ayasofya İmam-Hatibi Mehmet Efendinin icat ettiği bir ebru tarzıdır. Battal ebrusunu, tam kavradıktan sonra Hatip ebruya geçilir. Öd ayarları çok hassas olması gereken bir ebrudur. Battal yada Serpmeli ebru üzerine yapılır. Zemine atılan renklerin leke değeri olarak açık yada orta değerde ise hatip motifinin, koyu değerde; zemin koyu değerdeyse hatip motifinin ilk rengi açık değerde olmalıdır. Zemin ve Hatip motifinin ilk rengi lekesele olarak zıt olursa etkisi daha güçlü olur. Hatip motifinin ilk renginden sonra, lekeler açık-koyu açık-koyu sırası uygulanmalıdır. Özellikle sıcak rengin varlığı daha da etkili olur. İlk renkler daha büyük, sonraki renkler gittikçe küçülerek konulmalıdır. Kitre yüzeyindeki hatip motifleri, sayısal olarak serbesttir. Hatip motifi şu şekilde yapılır.

Şekil 10.1.

Şekil 10.2.

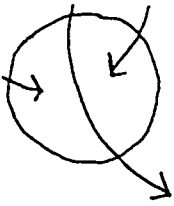

Şekil 10.3.

Şekil 10.4.

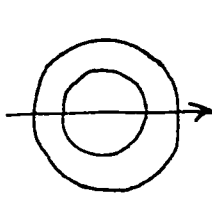
Bir farklı hatip motifimizde aşağıdaki sıra ve düzende gerçekleştirilir.

Şekil 11.1.

Şekil 11.2.

Şekil 11.3.

Şekil 11.4.

Şekil 11.5.

Yukarıdaki işlemler motifin sırayla çizimini gösterir. Hatip Ebrunun tamamının bu olduğu söylenemez. Geriye kalan, Ebruzenin haya gücüne kalmıştır. Hatip ebrunun zemin ve renk halkalarının hepsi, hatip yürek ebrusunda geçerlidir. Aynı işlemler yapılır. Değişen, sadece motifin çizimidir. Yapımı şekil 11.1 ve 11.2'deki gibidir.

5.13. Çift Ebru

Resim 21. Çift Ebru

Ebru çeşitleri içinde, farklılık gösteren bir ebru çeşididir. Bir kağıda 2 farklı ebrunun basılması neticesi oluşur. Kağıda önce orta-açık değerlerin hakim olduğu bir ebru alınır. Alınan bu ebrunun, şal, gel-git, yada taraklı olması neticede çok başarılı bir çalışma ortaya koyar. Alınan bu ilk ebru, kurutulduktan sonra aynı kağıda ikinci bir ebru alınır. Bu ikinci ebrunun battal tarzında olması gerekir. İkinci ebruda, ilk atılacak renk kitrenin tüm yüzeyine hakim olacak şekilde iri siyah lekeler olmalıdır. Siyahtan sonra transparant etki verebilecek, öd ayarı fazla olan toprak boya yada çivit bırakılır. Bu renkler iri ve seyrek olmalıdır. Bu hazırlanan battal ebruya yukarda anlatılan ebrulu kağıt çok dikkatlice bırakılmalıdır. Hava kabarcığı kalma riski diğer ebrulara göre çok fazla olduğundan kağıdın kitreye bırakılması çok önemlidir. Yaklaşık 1 dk. bekletilip ebru tekneden çıkarılır. İkinci ebrudaki siyah lekeler, ilk ebrunun biçimlerini % 80 oranında örter, diğer renkler ise % 20 oranında kapatacağından ritmi çok güzel bir Ebru oluşur.

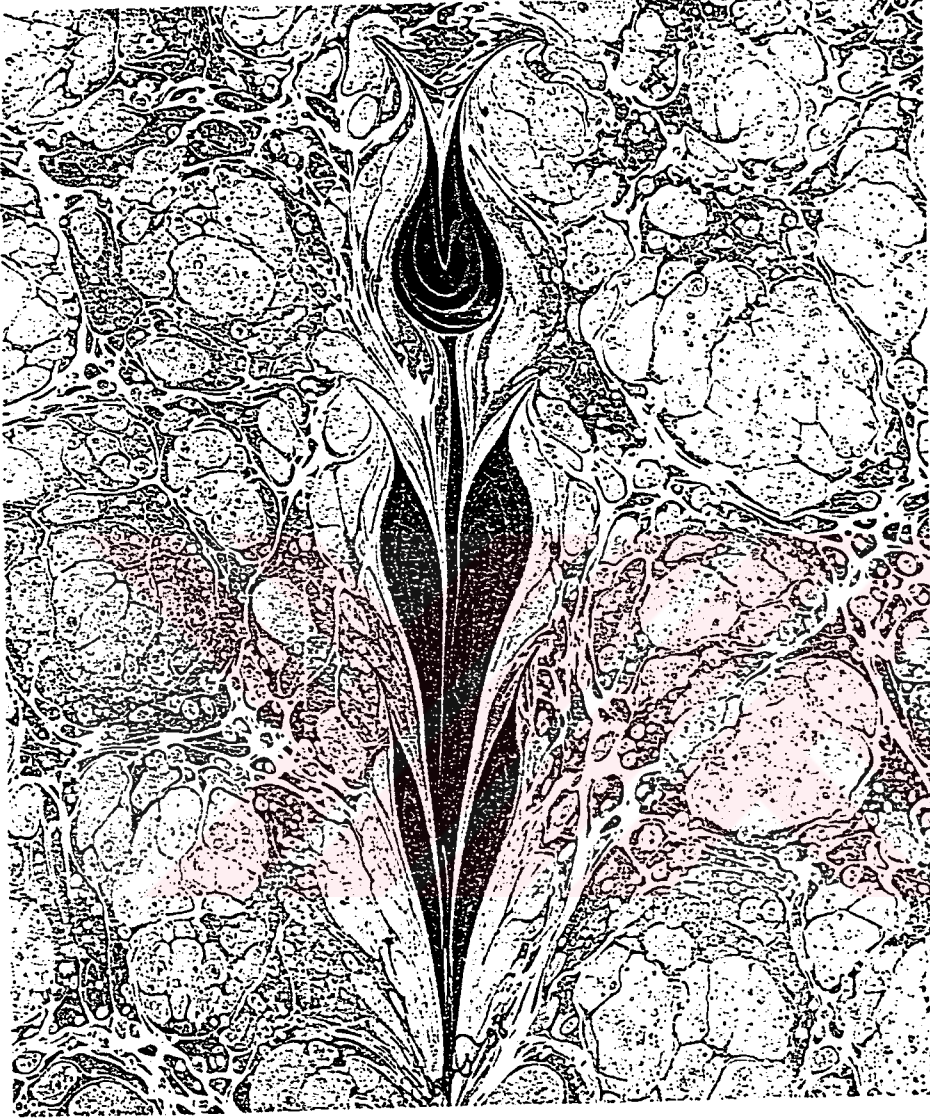
5.14. Necmeddin Ebru (Çiçekli Ebru)

Necmeddin Ebru kendi içinde çeşitlerine ayrılır:

Lale, Gelincik, Karanfil, Menekşe, Papatya, Sümbül, Gül

Necmeddin ebrularında zeminde kullanılan renkler genellikle aynı rengin yakın değerleri kullanılır. Yine birbirine yakın renklerde (açık yeşil, açık mavi) yada pastel renklerinde yakın değerler kullanılabilir. Çiçeklerin dal, yaprak ve çiçek kısmında öd ayarı az olan boyalar kullanılır. Çiçeği oluşturan kısımları çoğunlukla pigment kullanılır. Yeni ve kirlenmemiş kitre üzerine yapılır.

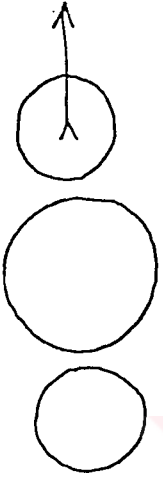
5.14.1. Lale

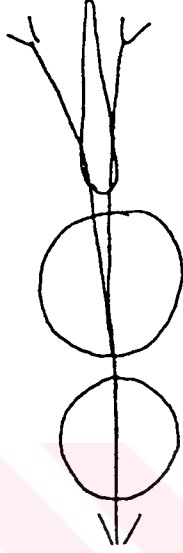
Resim 22. Necmeddin Ebru – Lale Alparslan BABAOĞLU

Çiçekli ebrularda önce yaprak ve sap kısmını oluşturan yeşil renk konulur. Lalenin sap ve yaprak kısmı aşağıdaki işlemlerde yapılır. Önce 2 yada 3 adet yeşil renkler konulur. Üstteki renk 4 cm çapında olmalıdır. Üstteki yeşil rengin içinden, kalın biz ile lalenin sapını oluşturan kısım yukarı doğru çekilir. Bu işlem, sap kısmı oluşuna kadar tekrarlanabilir. Üstteki lekenin sağ ve solundaki kısımları ince biz ile kavisli olarak çekilerek yaprak biçimine dönüştürülür. Şekil 2'deki gibi kalın bizle sap ile yaprağın birleştiği kısımlardan aşağı doğru sağdan ve soldan çekilir. Bu işlem, birkaç kez tekrarlanır. Yalnız, biz ile çekme işlemi ikinci

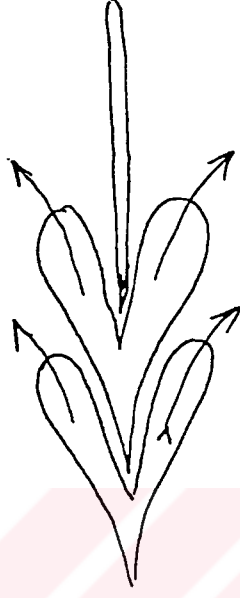
lekede birleşecek biçimde çekilir. Şekil 3’de ise, ince biz ile ikinci ve üçüncü lekelerin üst yuvarlak kısımları kavisli bir hareket ile yaprağı dönüştürülür.

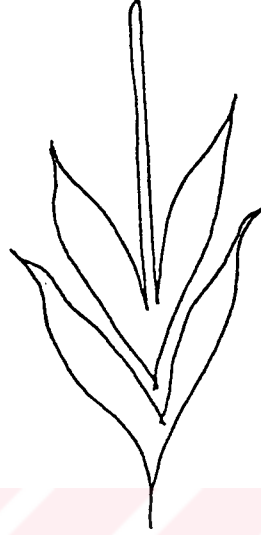
Şekil 12.1.

Şekil 12.2.

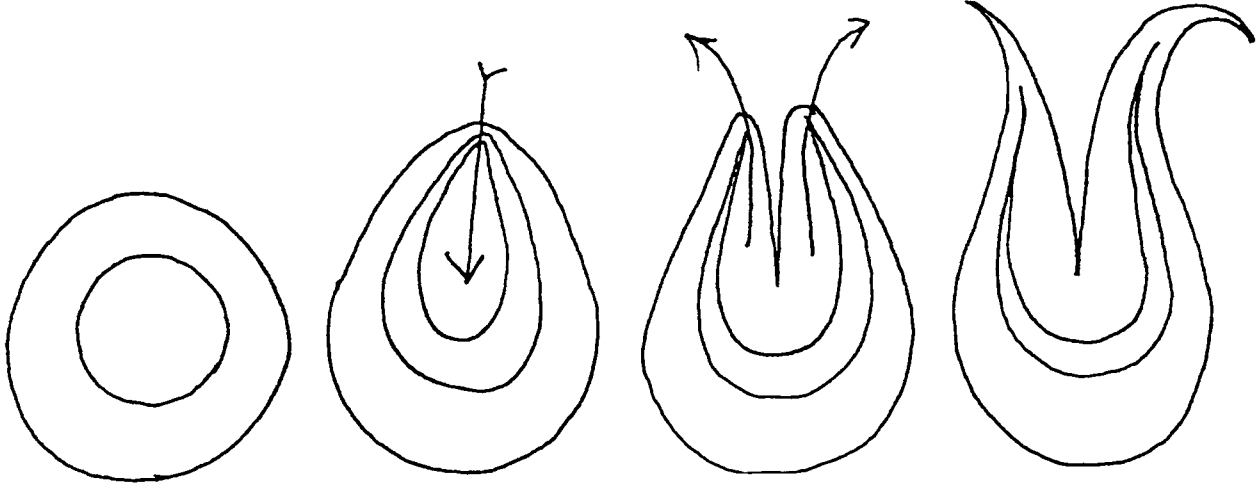
Şekil 12.3.

Şekil 12.4.

Lalenin çiçek kısmı ise şöyle yapılır: Kalın biz ile kırmızı renk alınıp çiçeğin sap kısmının tam ucuna damlatılır. Kırmızı renk yaklaşık 5 cm çapına gelinceye kadar büyütülür. Yine kalın biz ile sarı renk, kırmızı rengin üst kısmına damlatılır.

Lale için, ikinci kez kırmızı rengi kullanırız. Kalın biz ile kırmızı, sarı rengin üst kısmına dokundurulur. Dikkat edilecek husus, ikinci kırmızı rengi olduğu gibi bırakmayıp, dokundurduğumuz bizi, yukarı doğru itelenir. Oluşacak biçim armudu andırmalıdır. Buna “İttirme” metodu da denir. Bu biçim oluşmadığı sürece, lale motifi sağlıklı olur. Bundan sonraki işlem şöyledir:

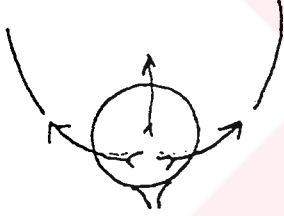
Şekil 13.1.

Şekil 13.2.

Şekil 13.3.

Şekil 13.4.

Armut biçimini ortasından ince biz ile yukarıda aşağıya doğru kırmızının sonuna kadar yavaşça çekilir. Lalenin sol uç kısmından ince biz ile işaretli biçimde kavisler verilir. Aynı hareket, sağ uç kısmın içinde yapılır. Lalenin çenek kısmı için aşağıdaki işlemler yapılır.

Şekil 14.1.

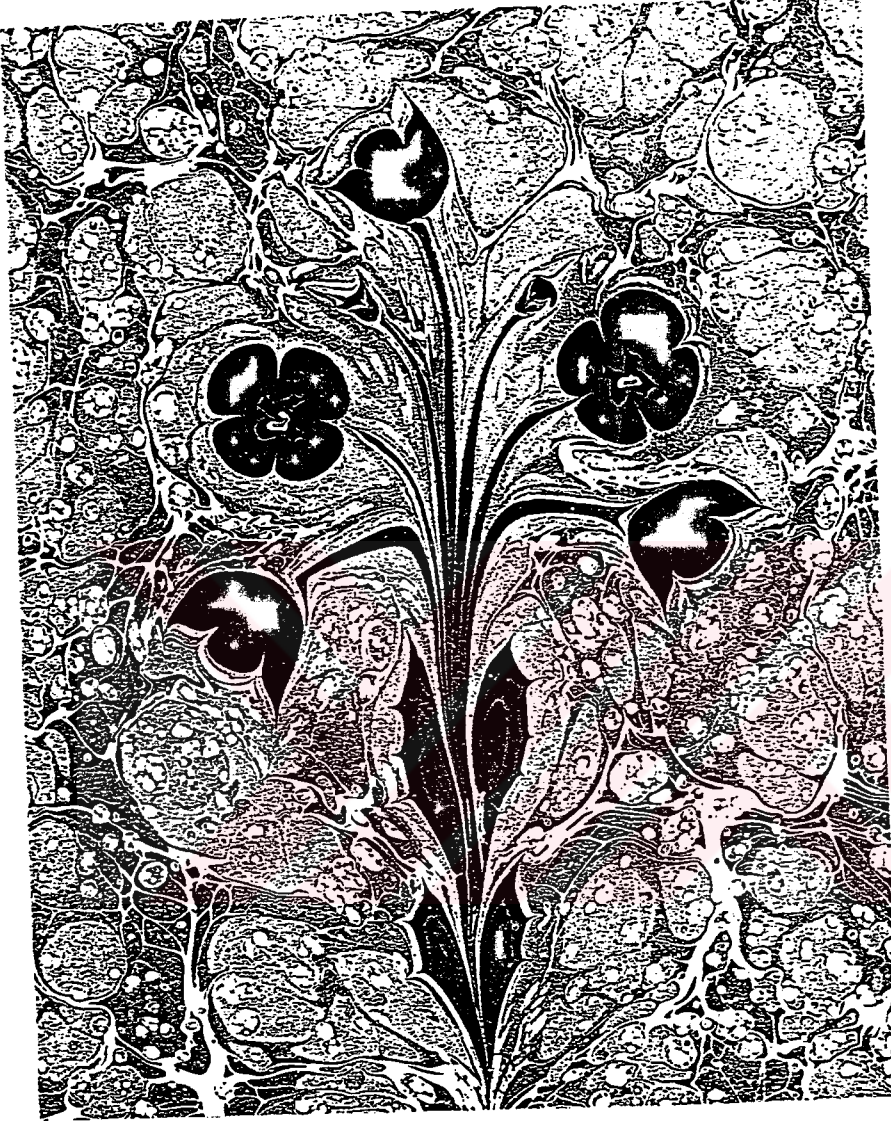

Şekil 14.2.

Şekil 14.3.

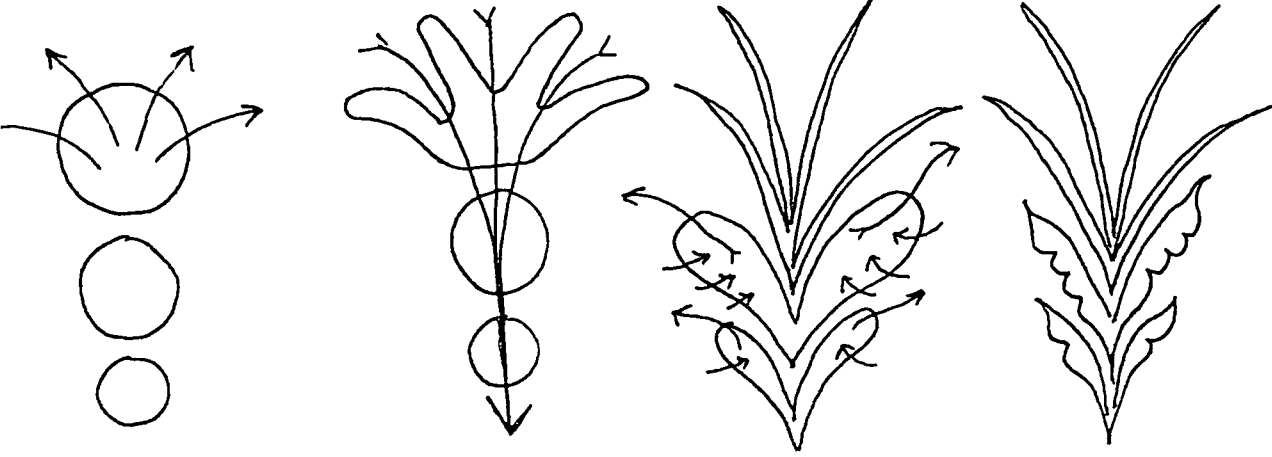
5.14.2. Gelincik

Resim 23. Necmeddin Ebru – Gelincik Alparslan BABAOĞLU

Zemin battal yada serpmeye olarak atılır. Gelinciğin sap ve yaprak kısımları için 3 yeşil renk alt alta konulur. Üstteki yeşili büyük olarak konur. Gelincikte, aynı saptaki birkaç çiçek düştüğü için, üstteki yeşil renk istenildiği çiçek adedi kadar uzantı çıkarılır. Bu işlem dallar uzun oluncaya kadar tekrarlanır.

Gelinciğin, alt yeşil lekelerini şekil 4'te olduğu gibi biz ile dışa ve içe çekerek güzel yaprak biçimleri oluştururuz.

Şekil 15.1.

Şekil 15.2.

Şekil 15.3.

Şekil 15.4.

Çiçek kısmı için ise her bir uzantının ucuna kalın bizle kırmızı renk konulur. Yandan gelincik görüntüsü için bizi sağa sola kaydırarak, oval biçim oluşturulur. Kırmızının içine ince bizle siyah, siyahın içine sarı renk konulur. Gelincik çiçeğinin oluşumu için aşağıdaki işlemler yapılır.

Şekil 16.1.

Şekil 16.2.

Şekil 16.3.

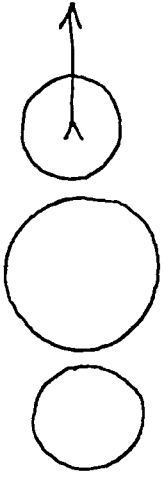
Şekil 16.4.

5.14.3. Karanfil

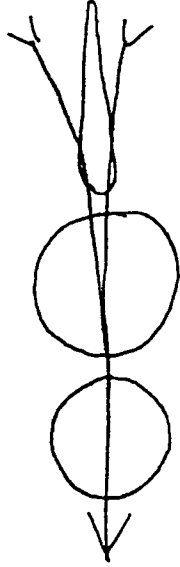

Resim 24. Necmeddin Ebru – Karanfil Fuat BAŞAR

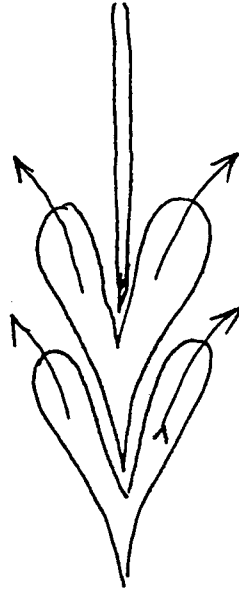
Karanfil ebrusu için zemin atılır. Sap ve yaprak işlemi, lale ebrusunda olduğu gibidir.

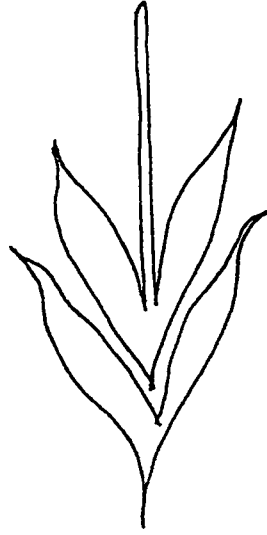
Şekil 17.1.

Şekil 17.2.

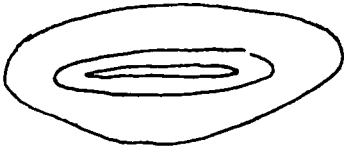

Şekil 17.3.

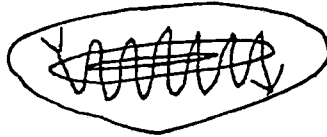

Şekil 17.4.

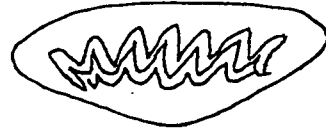
Şimdi Karanfilin yapımı için aşağıdaki işlemler yapılır.Çiçeğin, sap kısmının ucuna kalın biz ile kırmızı renk sağa ve sola iteleyerek konulur. İteleme olmazsa, karanfil motifi zor oluşur. Kırmızı rengin içine, ince biz ile sarı yada mavi renk kırmızı da olduğu gibi sağa sola iteleyerek konulur. İkinci konulan renk için öncekilerde olduğu gibi iteleyerek, ikinci kırmızı renk ince biz ile konulur.

Şekil 18.1.

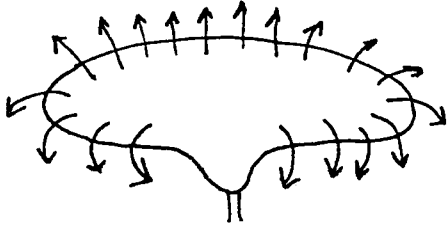

Şekil 18.2.

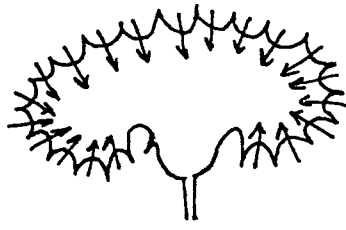

Şekil 18.3.

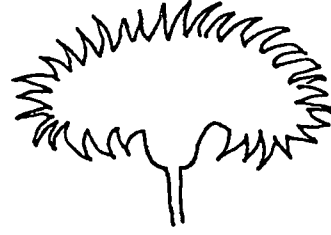
Karanfil için konulan büyük kırmızı içindeki ikinci ve üçüncü rengi, inci biz ile yukarı-aşağı şeklinde sık bir zig-zag yapılır. Bu, karanfilin çok katlı yapraklarının formunu vermeye yarar. Büyük kırmızı ise, ince biz ile yan kısımdan başlayarak zig-zag yapılır. Yanlardaki kısmı aşağı ve içe doğru çekerek, karanfilin orijinal formu verilir. Son olarak karanfilin çenek kısmı, laledeki çenek kısmı gibi yapılır.

Şekil 19.1.

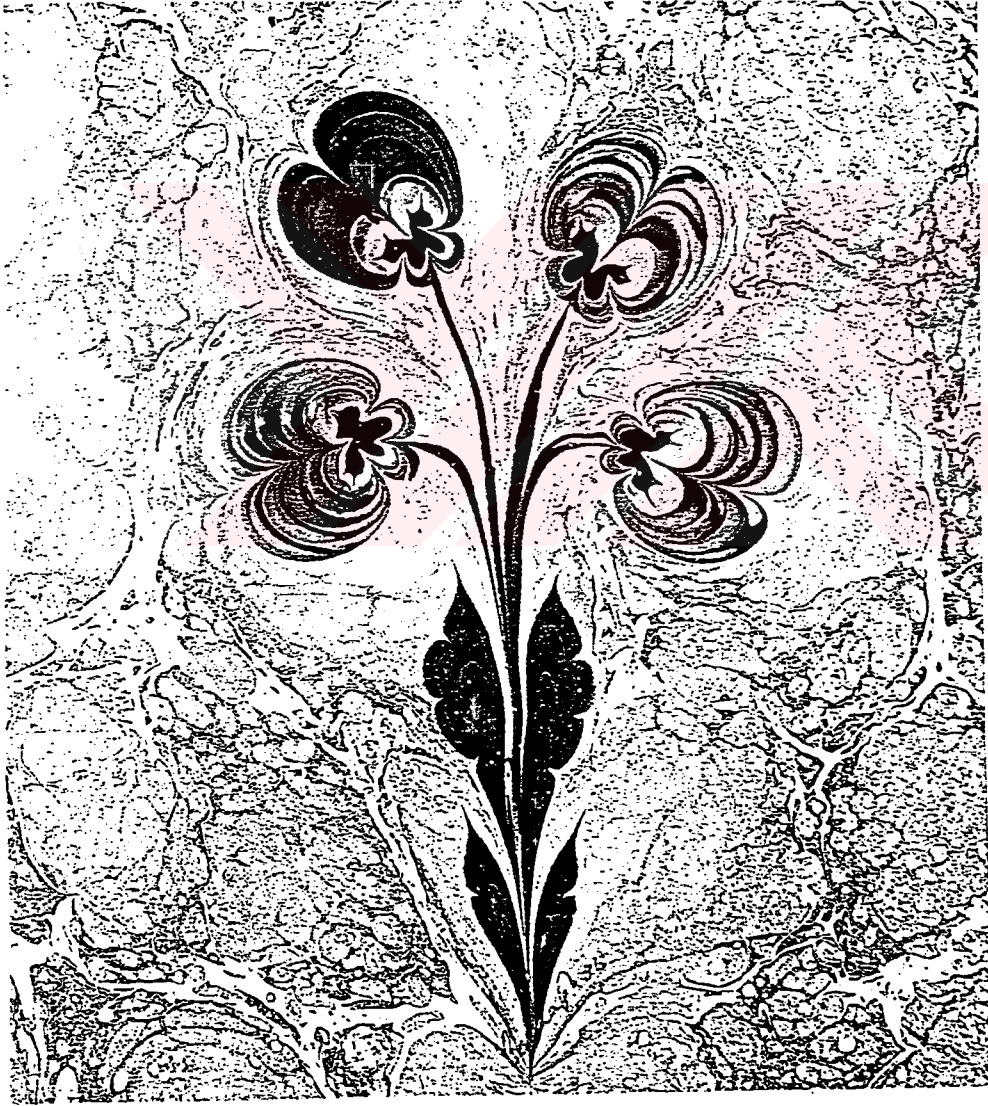

Şekil 19.2.

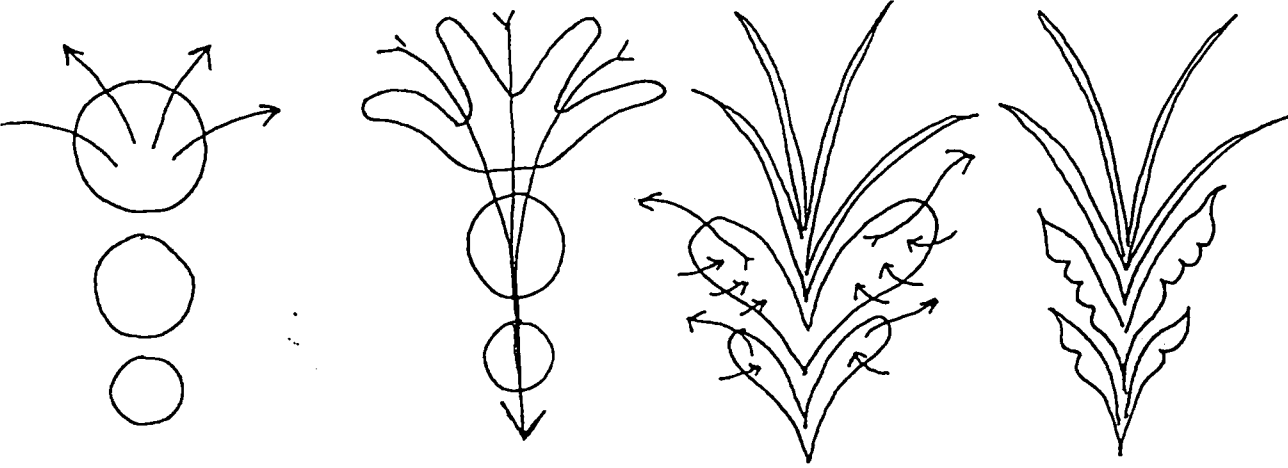
Şekil 19.3.

5.14.4. Menekşe

Resim 25. Necmeddin Ebru – Menekşe Alparslan BABAOĞLU

Menekşe ebru için zemin atılır. Menekşe, tek sapta birkaç çiçeği barındırdığı için aynı sapı gelincikte olduğu gibi hazırlarız.

Şekil 20.1.

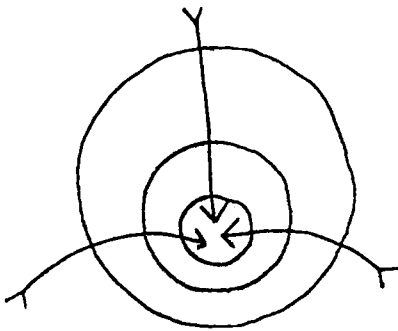
Şekil 20.2.

Şekil 20.3.

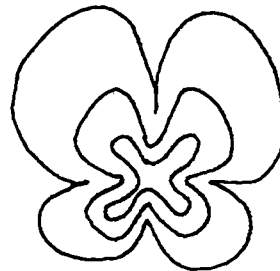
Şekil 20.4.

İlk yeşil leke 3,4 yada 5 dala dönüştürülür. Dal uzantıları, kalın biz ile birkaç kez dal uzantısı yönünde çekilir (şekil 2.3). bir sonraki aşama dal aralarındaki kısımlardan, biz ile yukardan aşağıya doğru çekilerek dal uzantıları daha sağlıklı oluşur. Gerekirse bu işlem birkaç kez tekrarlanır. Dal kısmının alt tarafına, ince biz ile çapraz olarak 3.4 tane yeşil renk az konulur. Şekil 5'te olduğu gibi yaprak lekeleri biz ile yönlendirilerek yaprak yapılır.

Menekşelerin çiçek kısmı ise, şöyledir: Menekşe, çok farklı renklerde olabildiğinden - mavi, mor, beyaz, kırmızı – istenilen renk tercih edilir. Menekşe için, çiçeğin orijinal renginin farklı değerleri iç içe dal uçlarına kalın biz ile konulur. Yakın değerdeki 2,3 renkten sonra beyaz yada sarı renk kalın biz ile menekşenin sap kısmının yakınına konulur. Bu açık renkten sonra, koyu, bir renk, ince biz ile yine sap kısmının yakınına konulur. Yine ince biz ile dıştan içe doğru en ortadaki rengin ortasına dek çekilir. Bu çekme işlemi 3 yönden yapılır.

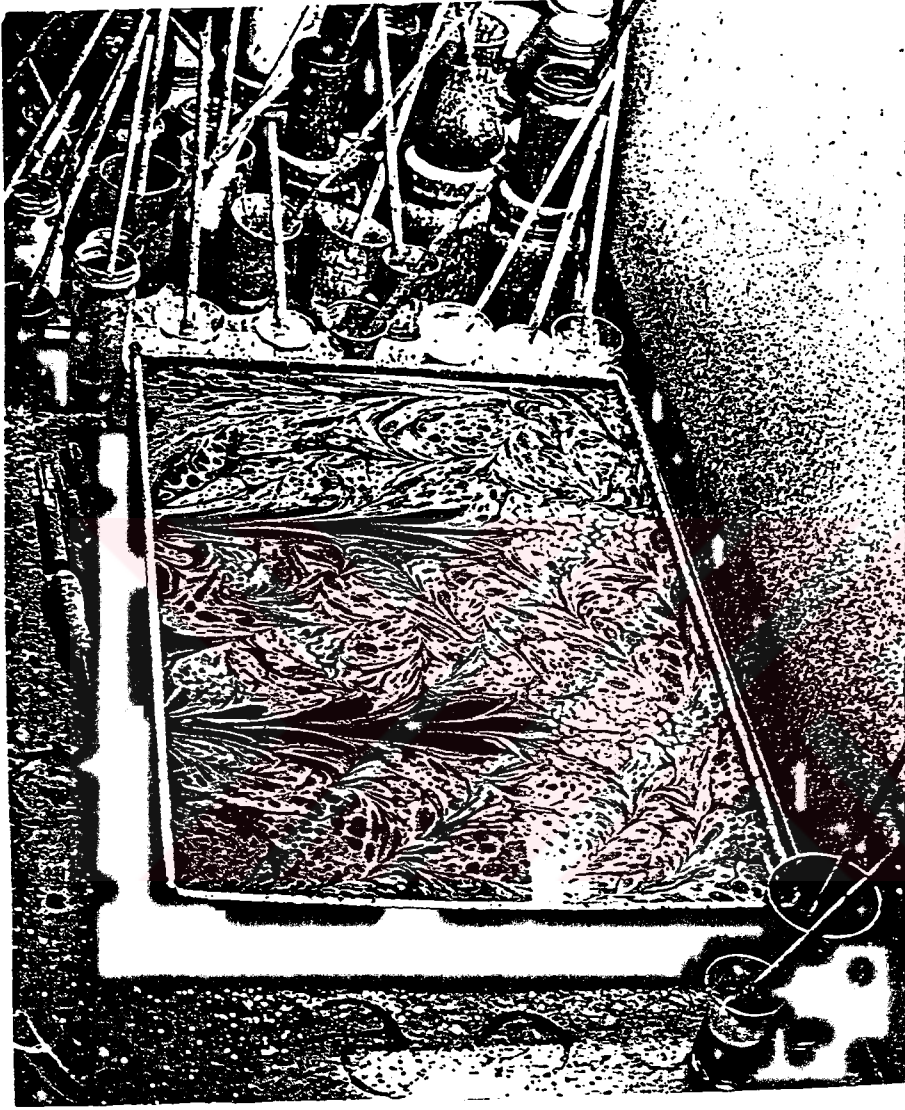

Şekil 21.1.

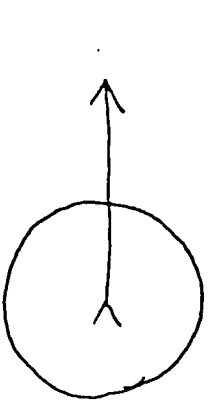
Şekil 21.2.

5.14.5. Sümbül

Resim 26. Necmeddin Ebru – Sümbül Mustafa DÜZGÜNMAN

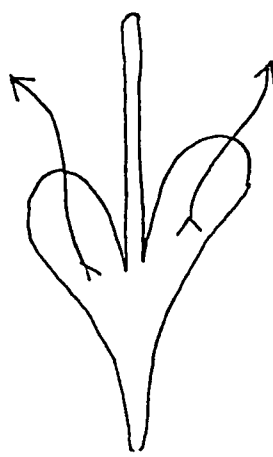
Sümbül çiçeğinin için zemin atılır. Sümbül çiçeği, sap ve yaprak kısmı için büyük bir yeşil renk konulur. Aynı lekeden sap ve yaprak biz yardımıyla çekilerek yapılır.

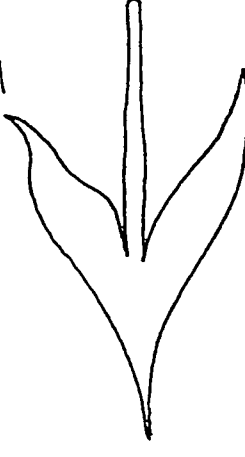
Şekil 21.1.

Şekil 21.2.

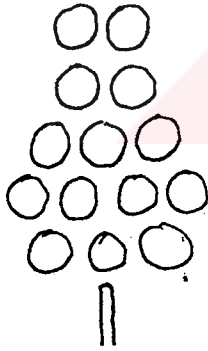

Şekil 21.3.

Şekil 21.4.

Sümbül çiçeğinin, çiçek kısmı için, ayrı bir araca ihtiyacımız vardır. Bu bir tahta üzerine belli düzenle tel monte edilmiş bir araçtır. Bu aracın üzerindeki telleri boya dokundurularak sap kısmının ucuna lekeler bırakılır. Bu özel tarak ile boya kitre üzerine dokundurulur. Sonra bu lekeler çapraz, hareketlerle ince biz yardımıyla yönlendirilir.

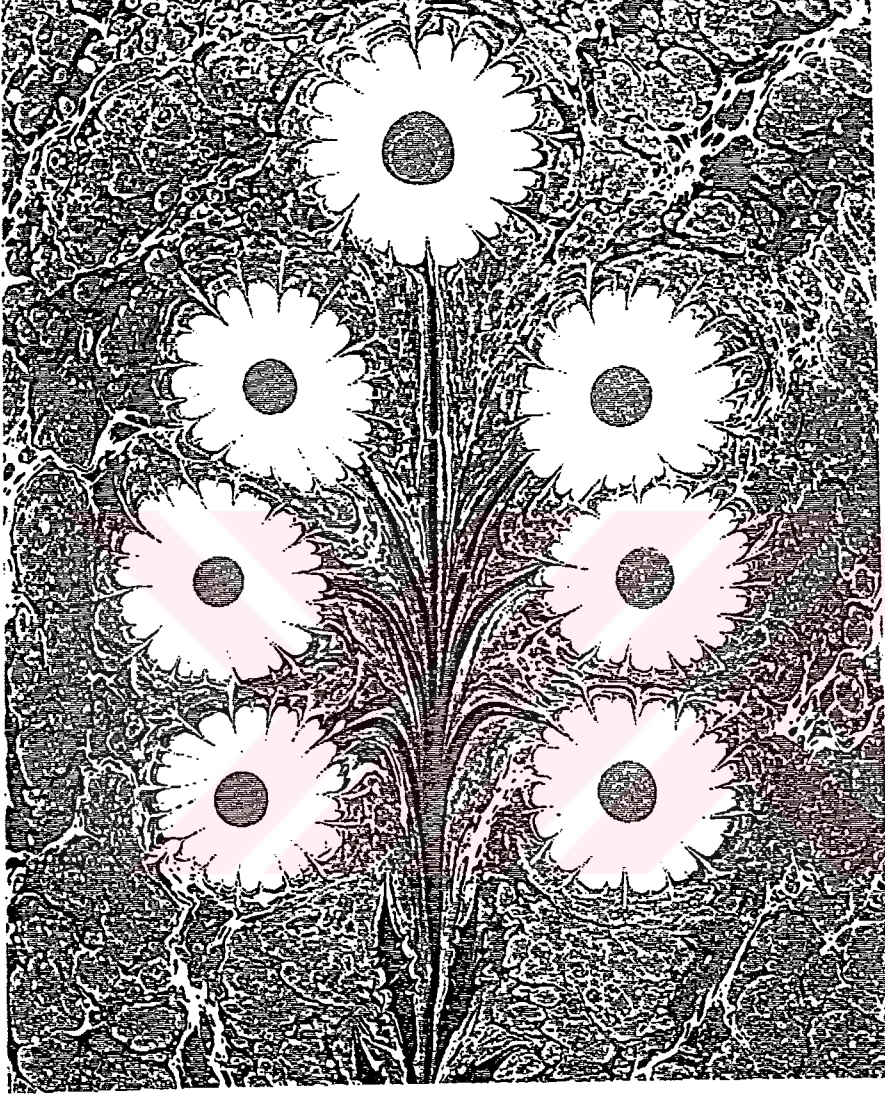

Şekil 22.1.

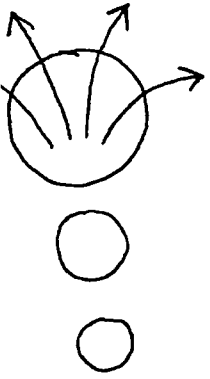
Şekil 22.2.

5.14.6. Papatya

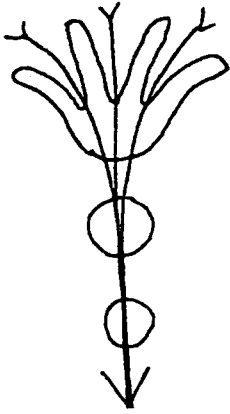

Resim 27. Necmeddin Ebru – Papatya Mustafa DÜZGÜNMAN

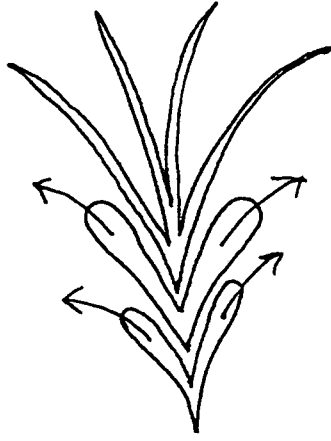
Papatya ebrusu için zemin atılır. Papatya çiçeği de aynı saptan birkaç çiçeği barındırdığından, çiçeğin sap kısmı oluşturan kısım, menekşe de olduğu gibi yapılır. Yaprak kısmı ise, lalenin yaprak kısmı gibi yapılır.

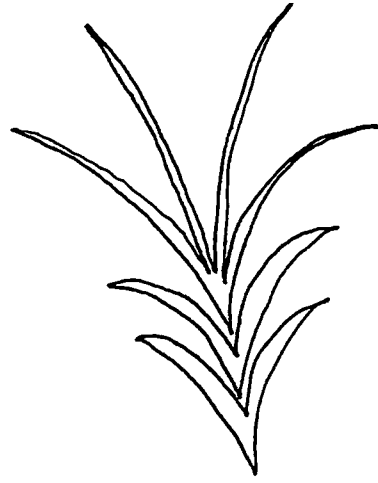
Şekil 23.1.

Şekil 23.2.

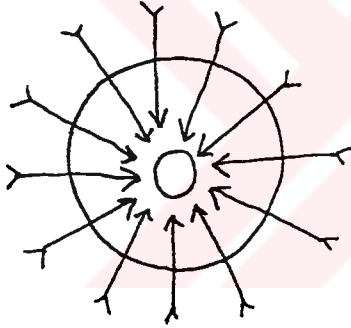

Şekil 23.4.

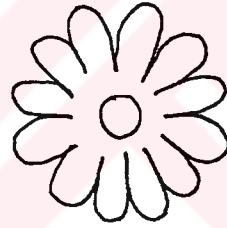

Şekil 23.4.

Çiçek kısmı için ise iki renk lazımdır. Beyaz ve sarı. Beyaz renk, kalın biz ile sap uçlarına bırakılır. Beyaz rengin ortasına da, ince biz ile küçük bir sarı renk bırakılır. Sonraki aşamada ince biz yardımıyla karşıt yönlü olarak dıştan içe doğru çekilir.

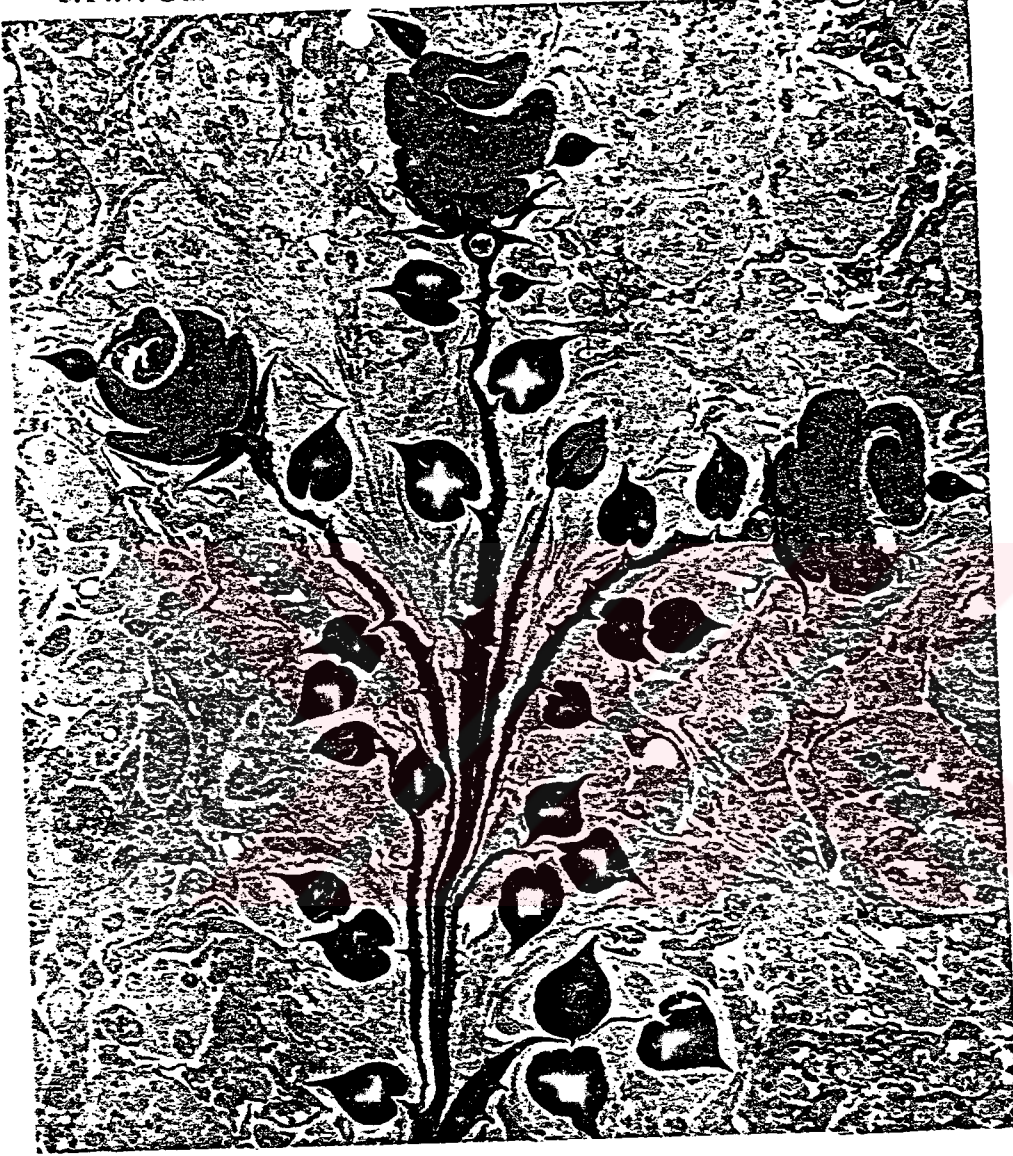

Şekil 24.1.

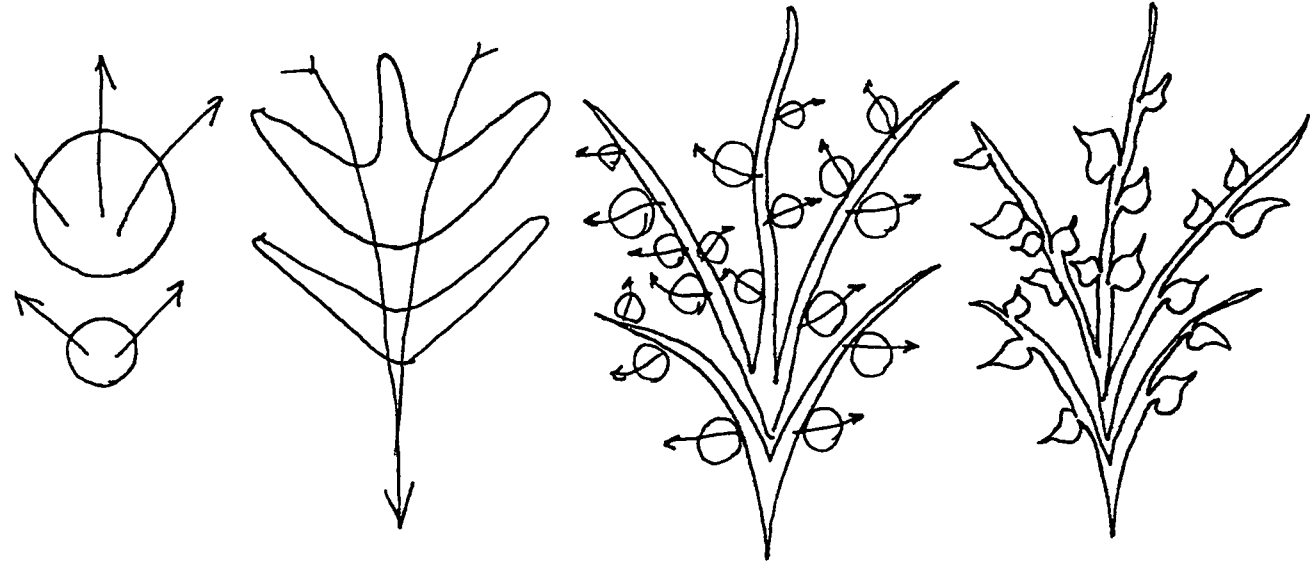
Şekil 24.2.

5.14.7. Gül

Resim 28. Necmeddin Ebru – Gül Peyami GÜREL

Gül Ebrusu için zemin serpilir. Gül'ün sap ve yaprakları aşağıdaki sırayla yapılır.

Şekil 25. 1.

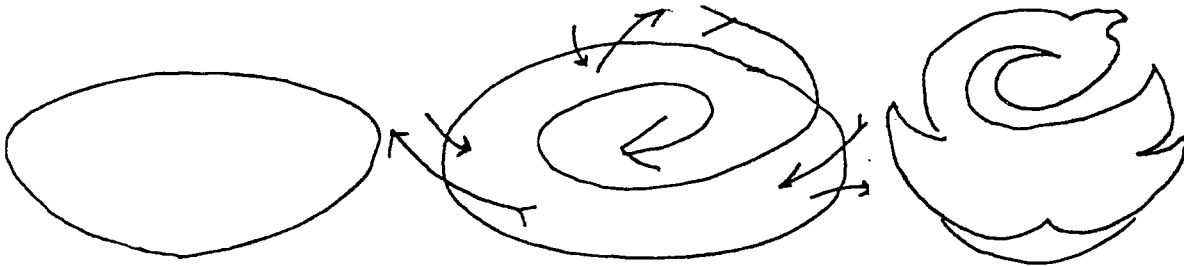
Şekil 25.2.

Şekil 25.3.

Şekil 25.4.

Gül'ün çiçek kısmı için kırmızı renk kalın biz ile dalların ucuna yerleştirilir. Gül'ün üst kısmındaki çok katlı sarmal yapısını göstermek için kalın biz ile ilk yönlendirme yapılır. Bu yönlendirme bazen 2 – 3 defa tekrarlanabilir. Gül formunu ortaya koyabilmek için ise ince ve kalın biz ile çiçeğin dış yaprak oluşumlarının resimde görüleceği gibi içeri ve dışarı yönlendirerek yaparız.

Gül'ün çenek kısmı için ise; İnce biz ile yeşil rengi çiçek ile dal arasına koyarız., çeneğin yaprakları için sağ, sol ve üste doğru yönlendirme yaparız. Son aşamada iki yönde yukarıdan aşağı ince biz ile çekerek çenek yapılır.

Şekil 26.1.

Şekil 26.3.

Şekil 26.3.

SONUÇ

Bu araştırma tezinde tarihsel süreç içinde klasikleşmiş Ebru tarzları ele alınmıştır. Klasik Türk Ebru sanatında boyaların çok önemi vardır. Toprak ve nebati esaslı tabi boya olması Klasik Türk Ebru sanatımızı Batıda yapılan ebrulardan farklı kılar. Bir kısım sentetik boyalarla, guaj boyalarla da ebru yapılmaktadır. Teknik olarak Ebru Sanatımızın yapım tarzına benzese bile Klasik Türk Ebrusunun felsefe ve mantalitesini taşıyamamaktadır.

Tarihte Türk Ebru sanatı usta-çırak ilişkisiyle öğrenilirdi. Günümüzde Ebru sanatı Kültür Bakanlığının kurslarında, Milli Eğitim Bakanlığının Hizmetiçi Eğitimi Kurslarında, bazı vakıf ve derneklerin özel kurslarında öğrenimini yapılmaktadır. Özellikle 1994 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı, Hizmetiçi Daire Başkanlığı denetiminde yapılan 3 haftalık yaz kursları sayesinde Ebru sanatı daha geniş bir tabana yayılmıştır. Bende 1994 yılında Mezkur kursta Ebru sanatıyla tanıştım. Ancak bu tür kısa süreli kurslarla Ebru sanatı öğrenilemez. Geçmişte ki usta-çırak ilişkisi ile birkaç yılda öğrenilen bu sanat günümüzde katılımcısı ve yapanı çok olmasına karşın ciddi bir kalite problemiyle karşı karşıyadır. Bu araştırma projemle ilgili inceleme ve röportajlar yapmak amacıyla 2000-2001 yılı yazlarında İstanbul'a gittim. Her gidişimde 5-6 tane Ebru sergisi gezdim. Bir kısım kurslarda yetersiz bilgilerle yapılan sayısı çok ama kalite problemi de bir hayli fazla olan Ebrularla karşılaştım. Malzeme, uygulamada ustalık ve felsefesi itibariyle alt yapısı tam oturtulamamış yaklaşımlar vardı. Bu durum Ebru sanatımızın geleceği adına endişe vericidir. Elbette bir takım yeniliklere, deneyimlere ihtiyaç vardır. Bunu da her yönüyle alt yapısı mükemmel usta ve ekibiyle yapılabileceğine inanıyorum.

Ebru sanatı tarihinden getirdiği malzeme, uygulama ve felsefesinin özelliklerini koruyamadığı takdirde orijinalitesini yitirebilir. Günümüzde klasik çizgiyi sürdüren bazı sanatçılar (Alparslan Babaoğlu), alt yapısızlık ve kalitesizlik problemi yüzünden inzivaya çekilmiş durumdadırlar.

Günümüzde kimyasal metotlarla elde edilen boyalarla (hazır boya diye adlandırılmaktadır) günlük kullanım eşyalarında da uygulaması yapılmaktadır. Kumaşa, cama, porselene, ahşaba uygulanmaktadır. Bu uygulamalar günlük kullandığımız eşyalarımızda görüntü güzelliği oluştursa bile Ebru sanatı adına kalitesizliğe gidişi hızlandırmaktadır. Dolayısıyla klasik Türk Ebru sanatını Kitch'leştirmektedir.

Fransa, İtalya, Amerika, Kanada gibi ülkelerde Ebru sanatı yapılmaktadır. Ancak Ebru sanatımızın özelliklerini onlarda bulamamaktayız. Bu tamamen orijinal olan ve tamamen bizim olan Klasik Ebru sanatımızın klasikleşmiş değerlerini bir araya toplamaya ihtiyacımız vardır.

Bir çok basın-yayın kuruluşunda Ebru sanatı hakkında makale ve röportaj yayınlanmıştır. Ancak uygulamaya dayalı Ebru sanatımız hakkında yazılanlardan üs boyutta faydalanmak çok zordur. Alparslan Babaoğlu kendisi ile röportaj yapan bazı yayın kuruluşlarının yayın anlayışlarından rahatsız olmuştur. Ebru sanatına vakıf olmayan muhabirlerin bir kısım yorumlar yapmaya kalkışması Ebru sanatı hakkında yanlış bilgiler ortaya koyabilmektedir. Alparslan Babaoğlu kendisi ile yaptığım röportajda daha önceden yapılan röportajları referans olarak veremeyeceğini belirtmiştir.

Geleneksel sanatlarımızla ilgili çok az sayıda kitap yayınlanmıştır. Bir çok dergi ve gazetede Ebru sanatı hakkında yazı çıkmıştır. Bunların büyük çoğunluğu bir birinden alıntı halinde tekrara düşmüştür. Bazı ansiklopedilerde de bilgiler vardır. Ancak onlarda M. Uğur Derman'ın yazmış olduğu Türk Sanatında Ebru adlı kitabından faydalanmışlardır. "Tertib-i Risale-i Ebrîi" adlı Osmanlıca eser bir özel koleksiyonda saklı tutulup faydalanmaya açılmamıştır.

Klasik Türk Ebru sanatı tarzının Necmettin Okyay, Mustafa Düzgünman, Alparslan Babaoğlu silsilesinde görüyoruz. Alparslan Babaoğlu fikirleri, eserleri ve tecrübesiyle bu araştırma projemde önemli katkıda bulunmuştur. Klasik Türk Ebrusunun yapım şekilleri itibariyle tamamının burada anlatılanlar olduğu söylenemez. Yorumlamaya, yeniliklere ihtiyacı vardır. Ustalaşmış her sanatçı çabasıyla Klasik Türk Ebru sanatına birçok yenilik katabilir. Keşfedilecek henüz pek çok güzellik ve değer vardır.

KAYNAKÇA

BABAOĞLU, Alparslan, Yüz Yüze Görüşme, Ağustos-2001

DERMAN, M. Uğur; Türk Sanatında Ebru,

Ak Yayınları; Nisan-1977

ELHAN, Salih, Ders Notları,

ELHAN, Salih, Türk Ebru Sanatı,

Murat Kitap ve Basım Yayınevi, Ankara-1998

ELHAN, Salih, Yüz yüze Görüşme, Eylül-1999

GÜREL, Peyami, Pratik Sanat Dizisi 1, Ebru,

Yeni Şafak Gazetesi Eki, 1994

TÜRKMENOĞLU, Turan M.; Sudaki Nakış Ebru,

Milenyum Yayınları, İstanbul-1999

Alımet SOBACI

1966 –TOKAT/NİKSAR’da doğdu.

1972-1983 İlk, Orta ve Lise öğrenimini Niksar’da yaptı.

1983-1987 Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-Bölümünü bitirdi.

1987-1990 Sivas’ta Resim Öğretmenliği yaptı.

1990-1994 İçişleri Bakanlığı, Emniyet Gen. Müd. Polis Kolejinde görev yaptı.

1994-1996 Ankara’da Yeni Mahalle’de Resim Öğretmenliği yaptı.

1996 Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde Öğretim Görevlisi olarak göreve başladı.

1998 Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Programına başladı.

3 kez kişisel sergi açtı.

10 kez karma sergiye katıldı.

Evli ve 2 çocuk babasıdır.